

Sklic: 38240-2/2025/21

Datum: 25. 4. 2025

Zadeva: Odgovori na pripombe zainteresirane javnosti na Analizo in predlog sprememb ukrepov naupoštevnihtrgih 1 »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« in 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (v nadaljevanju: agencija) je na svoji spletni strani dne 28. 2. 2025 objavila Analizo in predlog sprememb ukrepov naupoštevnihtrgih 1 »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« in 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« (v nadaljevanju: analiza) ter pozvala zainteresirano javnost, naj do vključno 31. 3. 2025 poda pripombe ali dopolnitve k objavljenemu predlogu. V navedenem roku so pripombe posredovale družbe A1 Slovenija, d. d. (v nadaljevanju: A1 Slovenija), T-2 d.o.o (v nadaljevanju T-2), Telekom Slovenije, d.d. (v nadaljevanju: Telekom Slovenije) in Telemach Slovenija d.o.o. (v nadaljevanju: Telemach Slovenija). Prejete pripombe je agencija dne 7. 4. 2025 v celoti objavila na svoji spletni strani, njihov povzetek ter odgovore nanje pa podaja v nadaljevanju.

Splošne pripombe

A1 Slovenija uvodoma apelira, da agencija ne nadaljuje z analizo v celotnem obsegu, pač pa zgolj z analizo in spremembami, ki so povezane s spremembo ustreznega obdobja v ERT. V nasprotnem primeru, rok 30 dni, ni zadosten in bi ga bilo treba podaljšati, če namerava agencija nadaljevati z analizo v celotnem zamišljenem obsegu. Po mnenju A1 Slovenija, odločbe skladno z 8. odstavkom 148. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (ZEKom-2) ni dovoljeno predčasno spreminjati zaradi novih ukrepov, ki naj pripomorejo k ukinitvi bakrenega omrežja, sploh pa ne zaradi ureditve plačilne discipline, kar je predmet dvostranskega razmerja med pogodbenikoma (in so za to z veljavno zakonodajo izrecno predvideni sodni postopki). A1 Slovenija dodaja, da analiza agencije temelji na enostransko pridobljenih podatkih oz. je dejansko stanje premalo raziskano, da bi se postopek spremembe odločb sploh lahko nadaljeval. Navaja še, da ZEKom-2 v obstoječem regulatornem obdobju dovoljuje le spremembo ukrepov, ki spreminjajo tehnične podrobnosti predhodno naloženih ukrepov, ki nimajo znatnega vpliva na trg (kot je npr. določitev geografskih območij ali ustreznega obdobja za ERT. Skladno z 8. odstavkom 148. člena ZEKom-2 naj bi bil edini utemeljen in zakonit razlog za spremembo regulatorne odločbe skrajšanje ustreznega obdobja iz 56 mesecev na 36 mesecev, ki bi po mnenju A1 Slovenija moral veljati retroaktivno, od izdaje prvotne regulatorne odločbe dne 14.7.2022 dalje, saj je za preteklo obdobje upoštevanje obdobja 56 mesecev neposredno povzročilo škodo družbi A1 Slovenija. Dodaja, da je ne glede na navedeno predlagana sprememba korak v pravo smer ter je nujna in potrebna.

Agencija pojasnjuje, da se s predlaganimi spremembami spreminjajo zgolj tehnične podrobnosti že naloženih ukrepov. V predlogu sprememb tako ostajajo nespremenjene: definicija upoštevnega trga, ugotovitev o obstoju operaterja s pomembno tržno močjo (v nadaljnjem besedilu: OPTM) kot tudi regulatorne obveznosti, ki so bile OPTM naložene. Spremembe se nanašajo zgolj na določene elemente znotraj posameznih obveznosti, z namenom odprave anomalij, ki jih je agencija zaznala v okviru spremljanja razmer na trgu.

A1 Slovenija navaja, da so preučili analizo ter pri tem upoštevali tudi Strategijo regulatornih ukrepov

za pospešitev opuščanja bakrenega omrežja v Sloveniji. Glede na to, da je Strategija pričela veljati pred kratkim, da je po mnenju A1 Slovenija strategija izdelana brez realnih podatkov (javnost je imela na voljo zgolj 30 dni) in da niso pričakovali, da se bo sprememba odvila s takšno hitrostjo, A1 Slovenija na več mestih poudarja, da bi moral biti rok za podajo pripomb v postopku javnega posvetovanja bistveno daljši. Zainteresirana javnost ima na voljo zgolj 30 dni, da se izvedejo potrebne poglobljene analize, izsledki pa so ali pa niso enaki tistim, na katerih agencija temelji svoje analize. Javno posvetovanje je edini moment, da ima zainteresirana javnost, ki bo neposredno in individualno prizadeta z ukrepi, možnost sodelovati v postopku regulacije tako, da prispeva stališče. Pri čemer podanih stališč agencija ni dolžna upoštevati.

Agencija pojasnjuje, da je rok 30 dni skladen z drugim odstavkom 269. člena ZEKom-2, ki določa rok za izvedbo javnega posvetovanja pred sprejetjem ukrepov, ki bodo pomembno vplivali na ta trg, in da nihče od zainteresiranih deležnikov ni zaprosil za njegovo podaljšanje. Poleg tega se znaten del prejetih pripomb nanaša na ravnanje operaterja s pomembno tržno močjo v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, ki povzema predlog Priporočila o ravnanju operaterjev v primeru neutemeljenih ali nerazumnih zahtev za operatorski dostop (v nadaljnjem besedilu: priporočilo). Gre torej za vsebino, ki je bila že predmet obsežnega javnega posvetovanja v okviru priprave priporočila, saj je v zvezi s tem javno posvetovanje potekalo v treh krogih, pri čemer je bila prva verzija predloga priporočila objavljena dne 19. 1. 2024.

A1 Slovenija trdi, da agencija ne upošteva ustrezno, da je operater s pomembno tržno močjo v preteklosti nehal graditi P2P FTTH ter prešel na GPON način gradnje, pri čemer agencija ni ukrepala, z izgovorom, kako naj agencija narekuje operaterju, na kakšen način naj gradi omrežje, kljub neposrednemu vplivu na regulirano razvezavo krajevnih zank in dolgoročnim posledicam. A1 Slovenija je tako dobil občutek, da so javni posveti sami sebi namen in da se bo v naprej oblikovan načrt ukrepov spremembe regulacije, ne glede na prejete pripombe, uresničil.

Agencija odgovarja, da je ob uvedbi PON tehnologije v omrežje s svojo regulatorno odločbo Telekomu Slovenije naložila obveznost zagotavljanja dostopa do VULA produktov. Na ta način je z namenom vzpostavljanja učinkovite konkurence zagotovila, da imajo iskalci dostopa v vseh primerih enakovreden, reguliran dostop do optičnega omrežja, pri čemer pa ni posegala v poslovne odločitve Telekoma Slovenije glede tehnologije gradnje samega omrežja, saj to ni v njeni pristojnosti. Iskalcem dostopa je poleg tega omogočen tudi dostop do omrežja na lokalni agregacijski ravni (VULA LAR) ter dostop preko produktov na upoštevnem trgu 3b. Agencija tako zavrača trditve, da ne upošteva pripomb operaterjev in da je javno posvetovanje samo sebi namen.

A1 Slovenija ugotavlja, da agencija na svojevrsten način upošteva evropsko zakonodajo, ki naj bi ji zgleda kar direktno narekovala v Analizi predvidene korake, in daje vtis, da je skorajda prisiljena, da se bakreno omrežje ukine do leta 2030. Ob tem po mnenju A1 Slovenija agencija dejanskega stanja ne ugotavlja v smeri, ali bi se lahko vzpodbude za ukinitve bakrenega omrežja izvedle na način, da ne prizadenejo operaterjev iskalcev dostopa in ali so te vzpodbude (glede na zelo zdrav aktiven tempo ukinjanja tega omrežja ob ustreznih obstoječih vzpodbudah za OPTM - kot je zlasti velika razlika v veleprodajni ceni dostopa) dejansko potrebne in upravičene. Agencija po mnenju A1 Slovenija ne zaščiti subjektov, ki morajo biti zaščiteni s sektorsko ex ante regulacijo. Navaja še, da agencija ne pojasni, zakaj dosedANJI tempo ukinjanja bakrenega omrežja, ki se glede na grafe agencije dosledno izvaja in kjer je viden ogromen padec deleža bakrenega omrežja, ni ustrezen in zakaj se na takšen

način ne da doseči zastavljenih ciljev.

Agencija pojasnjuje, da je namen predlaganih sprememb pospešitev prehoda z zastarelega bakrenega omrežja na sodobna optična omrežja oziroma zelo visoko zmogljiva omrežja (VHCN). Hitrejši postopek migracije namreč lahko spodbuja povpraševanje po storitvah, ki se zagotavljajo prek VHCN, ter posledično pospešuje nadaljnjo izgradnjo teh omrežij. Agencija se zaveda, da so optična omrežja bistveno energetske učinkovitejša za obratovanje v primerjavi z bakrenimi, ter da bi dolgotrajno vzporedno delovanje obeh omrežij povzročilo gospodarsko neučinkovitost. Opustitev bakrenega omrežja tako spodbudi uporabnike in ponudnike, ki se zanašajo na zastarele storitve, da migrirajo na optična omrežja. Z namenom pospeševanja tega prehoda je agencija tako pripravila manjše spremembe v obveznostih, v katerih določa pogoje dostopa do zastarelih omrežij ter pogoje za izklop bakrenega omrežja.

Agencija je pri pripravi predloga dosledno upoštevala dejstvo, da mora postopek ukinitve bakrenega omrežja zagotavljati varstvo pravic tako končnih uporabnikov kot iskalcev dostopa. Vse predlagane spremembe so bile zato oblikovane v skladu z načelom sorazmernosti, pri čemer je bilo zasledovano ravnotežje med ciljem učinkovite opustitve zastarele infrastrukture ter zagotavljanjem konkurenčnih pogojev za iskalce dostopa in zaščito koristi končnih uporabnikov.

A1 Slovenija ugotavlja, da analiza in tudi strategija temeljita na veliki množici neobjavljenih podatkov, grafov (kaj v primeru da se ti vhodni podatki spremenijo ali da se spremenijo pogoji operatorskega dostopa-enostransko s strani OPTM), na kratko povzetih v analizi in da iz analize ne izhaja, kako je agencija le-te uporabila. Nekorekten se jim zdi tudi odziv agencije na pripombe podane v javnem posvetu Strategije, da so vsi podatki na voljo v Telekomovih zbirkah in bazah in navajajo, da ne javnost (v interesu katere se izvaja vsa regulacija v interesu katere deluje agencija kot državni organ), niti operaterji podatkov ne morejo preveriti. Dejansko stanje, kot je "ugotovljeno" v Analizi in naj bi temeljilo izključno na enostranskih podatkih in trditvah Telekoma Slovenije, je po mnenju A1 Slovenija vsekakor alibi za operaterja s pomembno tržno močjo, ki bo tako s pomočjo agencije v še bolj podrejen položaj postavilo šibkejša operaterje in njihove končne uporabnike, ki bodo obravnavani še slabše – priklopljeni bodo še počasneje, napake se bodo odpravljale še počasneje, na koncu pa bodo celo ostali brez širokopasovnih storitev. Agencija naj bi se v Analizi in predlogu spremembe regulatornih odločb sicer zavestno izmikala navedbi, da lahko operater s pomembno tržno močjo medoperatorsko pogodbo kar odpove.

Agencija pojasnjuje, da so podatki glede razpoložljivosti optičnega in bakrenega omrežja Telekoma Slovenije, kot tudi aktivnih bakrenih priključkov na omrežju Telekoma Slovenije, uporabljeni v analizi, operaterjem dostopni na medoperatorskem portalu. Podatki o infrastrukturi (prisotnost bakrenih in optičnih omrežnih priključnih točk ponudnikov odprtih širokopasovnih omrežij na posameznih naslovih) pa so javno dostopni v Zbirnem katastru gospodarske javne infrastrukture. Kako so bili omenjeni podatki v analizi uporabljeni za določitev kriterijev za ukinjanje bakra, pa je v Analizi predstavljeno tako v grafični kot tudi v tekstovni obliki. Določbe glede ravnanja OPTM v primeru nerazumnih zahtev za dostop, so bile obravnavane v že treh javnih posvetovanjih, operaterji pa so se do njih že izrekli in imeli možnost posredovati podatke. Agencija zato odgovarja, da je predstavljena analiza nepristranska in transparentna, vendar je pa agencija pri določenih podatkih, ki predstavljajo poslovno skrivnost, dolžna ohraniti njihovo stopnjo zaupnosti. Glede navedbe A1 Slovenija, da glede na predlog sprememb lahko operater s pomembno tržno močjo medoperatorsko pogodbo kar

odpove, agencija odgovarja, da OPTM ne more enostransko prekiniti medoperaterske pogodbe, saj so pogoji sklenitve, sprememb in prenehanja pogodbenega razmerja določeni v vzorčni ponudbi, ki je javno objavljena in zavezujoča za vse stranke. Vsaka sprememba ali prenehanje pogodbe mora biti izvedena v skladu z določbami veljavne pogodbe in ob upoštevanju načel enakopravnosti, preglednosti ter sorazmernosti. Tudi sicer je agencija v predlogu ukrepa ohranila regulatorno obveznost iz 4. točke 2. odstavka 153. člena ZEKom-2, po kateri OPTM ne sme zavrniti že odobrenega operatorskega dostopa do svojih omrežnih elementov, razen v primeru ponavljajočih se neplačil.

A1 Slovenija poziva agencijo, naj pri nadaljnji oceni regulatornih sprememb posebej upošteva, da bo v primeru ukrepanja Telekoma Slovenije skladno s predvidenimi ukrepi brez storitev ostalo nezanemarljivo število končnih uporabnikov, ne da bi bila za to množico končnih uporabnikov predvidena alternativa. Ti uporabniki so že danes v slabšem položaju, a imajo vsaj dostop do storitev. Ob zavedanju, da bakreno omrežje najverjetneje ne bo v celoti ukinjeno, pa agencija vendarle dovoli ukinitve delov bakrenega omrežja, in to tam, kjer ni alternativ, celo ukinitve VDSL omrežja, kar je v neposrednem nasprotju z interesi končnih uporabnikov. Posledično agencija prevzema breme utemeljevanja, da je takšnim uporabnikom onemogočen dostop do storitev. Pri analizi teh lokacij je A1 Slovenija ugotovil, da je skoraj polovica VDSL priključkov, zaradi česar po mnenju A1 Slovenija ni strokovno utemeljene logike za ukinitve.

Agencija se zaveda, da ob ukinitvi bakrenega omrežja alternativni produkti primerljive kakovosti ne bodo na voljo za vse končne uporabnike. Zato je kriterije za ukinjanje bakrenih funkcijskih lokacij oblikovala previdno in premišljeno, pri čemer je temeljila na načelu sorazmernosti, kar je v Analizi predstavila v obrazložitvi sprememb ukrepov v poglavju 6.1. Obveznost dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe. Cilj takšnega pristopa je zagotoviti ravnotežje med ohranjanjem dostopa končnih uporabnikov do elektronskih komunikacijskih storitev ter omogočanjem postopnega in upravičenega opuščanja infrastrukture na podlagi bakrenega omrežja.

Telekom Slovenije uvodoma pozdravlja namero agencije, da s spremembo regulatorne odločbe določi pogoje za ukinitve bakrenega omrežja, a ugotavlja, da so pogoji postavljeni nerealno in predvsem ne upoštevajo visokih stroškov izgradnje vzporednega optičnega omrežja. Menijo, da s predlaganimi pogoji za ukinjanje bakrenega omrežja Slovenija ne bo dosegla ciljev EU in lastnih ciljev gigabitne družbe do leta 2030.

Agencija se zaveda visokih stroškov, povezanih z gradnjo optičnih omrežij, ter prednosti, ki jih prinaša ukinitve bakrenega omrežja. Kljub temu pa je bila pri oblikovanju predlaganih sprememb ukrepov ena ključnih usmeritev agencije spodbujanje učinkovite konkurence, zagotavljanje enakopravnih pogojev za delovanje operaterjev elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev, predvsem pa zagotavljanje dostopa končnih uporabnikov do inovativnih, kakovostnih in cenovno dostopnih elektronskih komunikacijskih storitev. Zaradi tega je agencija kriterije za ukinjanje funkcijskih lokacij z bakrenim omrežjem oblikovala previdno, na način, ki omogoča postopno in utemeljeno opuščanje zastarele infrastrukture ob hkratnem zagotavljanju sorazmernega ravnotežja med interesom po modernizaciji omrežij in varovanjem pravic končnih uporabnikov do dostopa do storitev. Določitev kriterijev je v Analizi predstavila v obrazložitvi sprememb ukrepov v poglavju 6.1. Obveznost dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe.

Telekom Slovenije je prepričan, da je agencija ob zadnjih analizah trgov 1 in 3b nepravilno in nepopolno opredelila tako trg proizvodov in storitev kot tudi geografski trg in posledično nepravilno določila Telekom Slovenije za operaterja s pomembno tržno močjo. Telekom Slovenije agencijo ponovno poziva, da v skladu s sprejetim PDFN za leto 2025 nemudoma pristopi k novim celovitim analizam upoštevni trgov, prouči ustreznost obstoječe regulacije ter ustrezno prilagodi tudi ostale regulatorne ukrepe.

Agencija odgovarja, da redno spremlja dogajanje na trgu elektronskih komunikacij in bo pristopila tudi k izvedbi novih celovitih analiz relevantnih trgov. Pri tem ravna v skladu z načrtovanimi aktivnostmi iz Plana dela in finančnega načrta, ki jih izvaja v okviru razpoložljivih virov in na način, ki zagotavlja največjo možno učinkovitost ter racionalnost postopkov. Agencija pri tem spoštuje določbe ZEKom-2, ki v 147. členu določa, da mora v rednih časovnih intervalih analizirati trge, določene v priporočilu Evropske komisije o upoštevni trgih produktov in storitev na področju elektronskih komunikacij, analizo pa je dolžna izvesti najpozneje v petih letih po sprejetju prejšnjega ukrepa, ki se nanaša na ta upoštevni trg (ukrepi so bili nazadnje sprejeti 14. 7. 2022). V kolikor pa bi se zaradi bistvenih sprememb na trgu pokazala potreba po izvedbi novega regulatornega cikla, bo agencija novo analizo z vsemi potrebnimi procesnimi koraki izvedla v najkrajšem možnem času.

Pripombe glede pogojev za ukinjanje bakrenega omrežja

A1 Slovenija k predlogu predlaganih sprememb v obveznosti operatorskega dostopa v zvezi z ukinitvijo posamezne funkcijske lokacije (točka 5b) postavlja naslednja vprašanja:

- *Zakaj je dodano pravilo za FL optičnega omrežja – je poseben razlog za takšno opredelitev?*
- *Za FL v optičnem omrežju se 5 let zdi prekratko obdobje glede na trajanje omrežja in njegovo dolgoročno potrebnost? Kaj je agencija nameravala s tem ukrepom doseči?*

Agencija pojasnjuje, da v točko 5b pravilo glede ukinjanja funkcijskih lokacij optičnega omrežja ni bilo dodatno vključeno, saj že v trenutno veljavnem izreku regulatorne odločbe obstaja določilo, da »posamezne lokacije ali posamezne bakrene dostopovne zanke ne sme ukiniti prej kot po preteku petih let od začetka skupne uporabe posamezne lokacije s strani operaterja, razen v primeru sklenitve pisnega dogovora z operaterjem za predčasen prehod na drugo obliko dostopa«. To določilo se nanaša na vse funkcijske lokacije – tako v okviru bakrenega kot tudi optičnega omrežja. V predlaganem izreku je omenjeno pravilo razdeljeno v dve ločeni alineji – glede funkcijskih lokacij in glede bakrenih zank, ob tem pa je določilo glede funkcijskih lokacij le jasneje zapisano, brez spremembe vsebine.

A1 Slovenija glede sprememb v obveznosti zagotavljanja operatorskega dostopa (točka izreka 5c) prosi za potrditev pravilnega razumevanja. Navaja, da je po mnenju A1 Slovenija konceptualno pravilno, da morajo biti za zavrnitev dostopa na posamični bakreni zanki ali bakrenem omrežju funkcijske lokacije sočasno izpolnjeni naslednji trije pogoji :

- *načrt o ukinitvi (pripravi OPTM, potrdi agencija); in*
- *na naslovu mora obstajati možnost prehoda - alternativa; in*
- *OPTM je obvestil operaterja skladno s c) alinejo 11. točke,*

postavlja pa spodaj navedena vprašanja.

Ali bo načrt pokrival ukinitvev funkcijskih lokacij ali tudi posamičnih bakrenih zank? Logično je, da se

ukinjajo funkcijske lokacije, a v tem primeru nima smisla naslednji pogoj – da na naslovu (Česa? Zanke? Funkcijske lokacije?) obstaja možnost prehoda.

Agencija pojasnjuje, da načrt pokriva le ukinitve bakrenega omrežja celotne funkcijske lokacije, pri čemer mora Telekom Slovenije za vsak aktivni bakreni priključek navesti, kakšna alternativa je na voljo na naslovu končnega uporabnika, ki dostopa preko tega priključka:

- optično omrežje Telekoma Slovenije,
- odprto širokopasovno omrežje – z navedbo ponudnika omrežja,
- ni alternative, saj spada med dovoljene izjeme ob ukinjanju FL (število aktivnih bakrenih zank, ki jih ni mogoče priključiti na alternativno omrežje, ne predstavlja več kot 5 % vseh bakrenih zank FL in hkrati ne presega 25 aktivnih bakrenih zank ali na FL ni več kot 5 aktivnih bakrenih zank brez možnosti prehoda na alternativno omrežje, tudi če to predstavlja več kot 5 % vseh bakrenih zank na tej funkcijski lokaciji)

A1 Slovenija glede načrta o ukinitvi še pripominja, da kot izhaja iz ukrepa, pri Načrtu prizadeti operaterji ne bodo sodelovali, kar se mu zdi konceptualno napačno in škodljivo, kakor tudi, da se v odločbi, ki se izda v komunikaciji le in izključno med OPTM in agencijo, omeni izdaja Načrta tega dolgoročno in strateško zelo pomembnega dokumenta. Operaterji imajo v tem primeru neposreden interes, da je priprava načrta transparentna, da je jasno na katerih informacijah temelji, da so z njimi seznanjeni in da aktivno sodelujejo v načrtovanju ukinitve, ki neposredno vplivajo nanje in sicer zaradi narave FL. Nekatere FL imajo namreč poseben, strateški pomen za operaterja – recimo so transportne lokacije in ne služijo samo dostopu do širokopasovnih storitev v bakrenem omrežju. OPTM in agencija bi po mnenju A1 Slovenija zato morala, preden se potrdi Načrt (ki ni upravni akt, agencija ni predvidela nobenega posebnega postopka za sprejem, kar je tudi napačno in v neskladju z učinki, ki jih regulacija zasleduje in seveda pravili regulacije), o tem obvestiti operaterja, ki je neposredno prizadet, da se ima slednji možnost opredeliti (na podlagi zagotovljenih popolnih podatkih). To naj ne bi podaljšalo postopka, zagotovilo pa bi potrebno kontradiktornost in transparentnost, kar najverjetneje tudi ni v nasprotju z evropskimi dokumenti, na katerih agencija temelji analizo

Agencija odgovarja, da so kriteriji, kdaj OPTM lahko napove ukinitve lokacije, natančno zapisani v analizi in bodo tudi v odločbi. Agencija bo vsakokrat preverila skladnost načrta s temi kriteriji. Glede dejstva, da imajo nekatere funkcijske lokacije za operaterje strateški pomen, agencija dodaja, da pogosto, predvsem kadar gre za večje lokacije, poleg funkcijske lokacije bakrenega omrežja na istem naslovu obstaja tudi funkcijska lokacija optičnega omrežja. V omenjenem predlogu sprememb ukrepov na upoštevnem trgu 1, ni nikakršnih sprememb 7. točke izreka, ki določa, da mora družba Telekom Slovenije v okviru izvrševanja obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmogljivosti potrebne za primerno namestitve in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo omrežnih elementov oziroma pripadajočih zmogljivosti za (poleg dostopa do bakrenih paric tudi):

- razvezan lokalni dostop do optične dostopovne zanke v točka-točka (P2P) omrežju,
- virtualno razvezan lokalni dostop (VULA) do optičnega omrežja.

Kljub potencialnemu ukinjanju funkcijske lokacije z bakrenim omrežjem, namreč še vedno ostaja obveznost zagotavljanja kolokacije zaradi obveznosti dostopa do optičnega omrežja Telekoma Slovenije.

Agencija še dodaja, da Telekomu Slovenije, v kolikor tega ne želi, ni potrebno ukiniti celotne lokacije

(fizičnega prostora, opreme...), temveč zadostuje, da ukine celotno bakreno omrežje, preko katerega na tej lokaciji zagotavlja storitve končnim uporabnikom. Tako lahko, v kolikor ta ni ukinjena, operaterju še vedno nudi prostor za postavljeno opremo.

A1 Slovenija agencijo še poziva, naj načrt izloči iz regulatorne odločbe ter bodisi v splošnem aktu, bodisi v zakonu predvidi, kako se Načrt pripravi, v katerem postopku, in kako postane veljaven. Vsi akti, ki pomembno vplivajo na trg se morajo izdati v transparentnem, vnaprej določenem postopku, ki mora biti opredeljen v zakonu ali podzakonskem aktu, vsekakor pa mora biti izvedeno javno posvetovanje.

Agencija pojasnjuje, da je obveznost dopustitve operatorskega dostopa naložena prepoznanemu OPTM z regulatorno odločbo. Zato bodo v odločbi tudi določeni konkretni podatki, ki jih mora načrt vsebovati. Glede vsebine načrta, načina njegove priprave in potrditve s strani agencije po pregledu, ali izpolnjuje z odločbo določene kriterije, se je zainteresirana javnost lahko izrekla v okviru tega javnega posvetovanja. Splošna pravna podlaga za delovanje operaterjev pa je urejena v zakonih in podzakonskih aktih, ki vsebujejo splošne določbe in so namenjene vsem operaterjem, ne glede na njihov tržni položaj.

A1 Slovenija podaja pripombe glede predvidene alternative bakrenemu priključku. Pravilno se mu zdi, da mora za ukinitev bakrenega priključka na naslovu obstajati možnost alternativnega primerljivega dostopa, a v izogib nesporazumom, ki jih po mnenju A1 Slovenija predvidene kazni ne bodo korigirale ter bodo škodo in posledice občutili prvenstveno končni uporabniki, bi bilo po mnenju A1 Slovenija treba izrecno opredeliti, kaj se šteje kot »obstoječa možnost«. Navaja, da občasno OPTM napove možnost priklopa na optično omrežje, ki pa nato ni zgrajeno iz različnih razlogov ali da OPTM izkoristi prednost gradnje na način, da prvi nagovori targetirane končne uporabnike. Zato je po mnenju A1 Slovenija ključna jasna definicija termina »obstoječa možnost, ki naj pomeni priključljiv priključek – predlaga status doze vsaj 6, saj pri priključkih z višjim statusom ni nujno, da bo optično omrežje res zgrajeno.

Agencija odgovarja, da lahko Telekom Slovenije agenciji predloži načrt šele, ko že izpolnjuje v določbi navedene kriterije (torej, da je aktivnih priključkov brez alternative manj kot 5 % vseh bakrenih priključkov in da hkrati število takih priključkov ne sme presežati števila 25 ali pa, da je na funkcijski lokaciji brez alternative manj kot 5 aktivnih priključkov, tudi če prag pokritosti ni dosežen) in ne njegova napoved, da bo kriterije dosegel do ukinitve omrežja. Kot »obstoječa možnost« se tako ohranja razred priključka 3 (omogočen) z roki za izgradnjo, določenimi v točki 14 g izreka odločbe.

A1 Slovenija še dodaja, da je nujno, da se operaterju zagotovi možnost prednaročila (kjer se statusa sicer še ne vidi, kar ni pomembno) oz. naročila na optiko. Obstoječi režim je takšen, da Telekom Slovenije ne gre v izgradnjo, če nima od operaterja zahteve (prednaročila/naročila). To je pomembno, ker je v tem primeru operater pri svojem naročniku pred OPTM in učinkoviteje prepreči odhod naročnika k OPTM – ta je sicer v prvi komunikaciji z naročnikom glede izgradnje optičnega omrežja ter istočasno sklepa naročniške pogodbe.

Agencija odgovarja, da se z novim predlogom ukrepov obstoječi režim ne spreminja, spreminjajo se le kriteriji, kdaj lahko OPTM ukine celotno bakreno omrežje posamezne funkcijske lokacije.

A1 Slovenija dodaja nekaj predlogov glede zavrnitve operatorskega dostopa. Tako predlaga, naj agencija točno definira kdaj lahko OPTM prične zavračati dostop. A1 Slovenija sklepa, da se ukrep lahko začne izvajati, ko izteče rok iz alineje c) 11. točke?

Agencija odgovarja, da OPTM lahko začne zavračati dostop do bakrenih zank, za katere obstaja alternativa na optičnem omrežju Telekoma Slovenije ali na odprtih širokopasovnih omrežjih, ko dobi odobren načrt o ukinitvi in preko operatorskega portala najavi ukinitve bakrenega omrežja določene funkcijske lokacije. Ob izteku roka iz alineje c) točke 11, torej 2 leti po najavi, pa mora bakreno omrežje ukiniti.

A1 Slovenija predlaga tudi, se v besedilo obveznosti opredeljene v podtočki c) vključi, da omejitve veljajo tudi za Telekom Slovenije (v smislu enake obravnave). Opredelitev, da zavezanec »ni dolžan«, namreč lahko pomeni, da bo dostop iskalcu dostopa zavrnjen, ne bo pa zavezanec zavrnil dostopa tudi sam sebi. Zato še dodaja, da mora biti vidno beleženje novih zahtev za operatorski dostop ter transparentno spremljanje tega ukrepa in predlaga, da se v odločbo doda posebna obveznost. Za kršitev načela enake obravnave za ta primer pa predlaga desetkratnik cene mesečnega zakupa NGN veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, za najbolj prodajan paket.

Agencija se strinja s predlogom in bo v c) alinejo 5. točke (trg1) oz. v d) alinejo 2. točke (trg 3b) predlaganega izreka dodala, da mora Telekom Slovenije v primeru zavrnitve dostopa iskalcem dostopa, dostop zavrniti tudi svoji maloprodajni enoti: »pri čemer mora v primeru zavrnitve dostopa iskalcem dostopa, zavrniti dostop tudi svoji maloprodajni enoti«

A1 Slovenija prosi za pojasnilo, kakšno je pravilo za ukinitve posamične bakrene zanke ter za pojasnilo terminov »bakreno omrežje na funkcijski lokaciji« ter »bakreno omrežje celotne funkcije lokacije«.

Agencija pojasnjuje, da se pravilo za ukinitve posamezne bakrene zanke s tem predlogom spremembe ukrepov ne spreminja. Telekom Slovenije torej posamezno bakreno zanko lahko ukine, če omogoči nemoten prehod na po zmogljivosti in kakovosti najmanj enakovredno tehnološko rešitev na optičnem omrežju ali če na naslovu obstaja odprto širokopasovno optično omrežje, s tem da 6 mesecev prej ukinitve najavi. Glede uporabljene terminologije pa agencija odgovarja, da se v obeh primerih nanaša na »bakreno omrežje celotne funkcijske lokacije". Zato bo v d) alineji 5. točke (trg 1) in v e) alineji 2. točke (trg 3b) predloga izreka ukrepa besedilo popravila, da se bo glasilo: »lahko ukine posamezne bakrene zanke ali bakreno omrežje na funkcijski lokaciji celotne funkcijske lokacije, za katero je Agencija v postopku ukinjanja bakrenega omrežja odobrila načrt o ukinitvi bakrenega omrežja.«

A1 Slovenija se strinja s postavljenimi kriteriji za ukinitve posamezne funkcijske lokacije, a bi želel preveriti svoj izračun, da lahko oceni ukrep in njegove posledice.

Agencija pojasnjuje, da podatke za analizo, na kateri temelji predlog spremembe ukrepov, kakor tudi podatke za preverjanje načrta o ukinitvi, pridobiva iz naslednjih virov:

- z operatorskega portala Telekoma Slovenije podatke o obstoječih bakrenih in optičnih omrežnih priključnih točkah Telekoma Slovenije ter o aktivnih bakrenih priključkih, in

- iz katastra gospodarske javne infrastrukture podatke o optičnih omrežnih priključnih točkah drugih veleprodajnih ponudnikov (odprtih širokopasovnih omrežij).

Nobena od navedenih podatkovnih baz ne vsebuje maloprodajnih podatkov, torej podatkov o tem, kateri operater dejansko zagotavlja storitve končnim uporabnikom prek posamezne aktivne bakrene parice, zato agencija izračunov A1 Slovenija ne more potrditi.

A1 Slovenija meni, da je nujno opredeliti »odprto širokopasovno omrežje« (OŠO) in ob tem izločiti omrežja podjetij iz skupine Telekom Slovenije – konkretno GVO. Opozarjajo, da iskalca dostopa, ki ni Telekom Slovenije, postavlja v konkurenčno neenak položaj. Izgradnja optičnega priključka Telekoma Slovenije za naročnika in za operaterja iskalca dostopa ni plačljiva, razen kjer dela presegajo planirano investicijo. Pri OŠO pa se vsaka izgradnja priključka plača upravitelju omrežja. A1 Slovenija izgradnje priključka na OŠO omrežjih ne krije (izjema je RUNE omrežje), kar avtomatično pomeni riziko »churna« oz. povečanje stroška. Če je OŠO GVO omrežje, je to za Telekom Slovenije cenovno izvrstna rešitev, za A1 Slovenija pa izrazito ni. Za A1 Slovenija je enakovreden priključek samo priključek optike Telekoma Slovenije, ker je omogočen dostop pod »enakimi« pogoji kot za bakreni priključek. A1 se zaveda, da se ta pogoj presoja iz tehnološkega vidika, a meni, da je treba upoštevati še druge faktorje (npr. stroške priklopa na omrežje). Tako zgolj ostali OŠO, ki niso direktno povezani s Telekomom Slovenije, dejansko pomenijo enake pogoje za vse operaterje (torej, da morajo vsi plačati strošek izgradnje).

Agencija kot odprto širokopasovno omrežje opredeljuje vsako elektronsko komunikacijsko omrežje, ki je pod enakimi pogoji dostopno vsem operaterjem oziroma ponudnikom storitev. Med tovrstna omrežja sodijo tako omrežja, zgrajena z javnim sofinanciranjem v okviru razpisov za gradnjo odprtih širokopasovnih omrežij (GOŠO), kot tudi optična omrežja podjetij, ki na trgu nastopajo izključno kot veleprodajni operaterji. Regulatorni ukrepi so usmerjeni v zagotavljanje možnosti izbire za končne uporabnike ter v vzpostavitev učinkovite konkurence med operaterji, pri čemer oboje omogoča dostop operaterjev do vseh odprtih širokopasovnih omrežij, vključno z omrežji, ki jih upravlja družba GVO.

A1 Slovenija glede posebnih bakrenih zank, preko katerih dostopajo do omrežja spodbujevalci družbeno-gospodarskega razvoja prosi za pojasnilo, ali imata Telekom Slovenije in agencija, vse potrebne podatke, da ugotovita na katerih paricah so ti subjekti-spodbujevalci priklopljeni na omrežje? Po podatkih A1 Slovenija to število ni majhno – med 70 in 90 šol in medicinskih ustanov. Meni, da to še dodatno utemeljuje potrebno, da se predvidi transparenten ter inkluziven postopek za oblikovanje ter sprejem Načrta. Tudi v teh primerih ponovno izpostavlja problem OŠO GVO in v nadaljevanju navaja, bodo operaterji iskalci dostopa zaradi izrazite asimetrije pri dostopu do informacij (v korist OPTM) v izrazito slabem položaju, kar naj bi povzročilo velik odliv naročniške baze in močno vplivalo na porast stroškov, in to so zgolj posledice ob ne-upoštevanju drugih za operaterje iskalce dostopa izrazito neugodnih in škodljivih sprememb, s katerimi bo lahko OPTM ob blagoslovu regulatornega organa, uporabil vso premoč, ki jo ima kot OPTM ter preprosto finančno izčrpal operaterje iskalce dostopa in jih na koncu odklopil, vmes pa še poslabšal storitve končnim uporabnikom, ki že tako ali tako nimajo izbire, vse tako, da bo »legitimno« zlorabil prevladujoč položaj.

Agencija pojasnjuje, da bo ob preverjanju načrta o ukinitvi, ki ga bo v potrditev predložil Telekom

Slovenije, preverila vse kriterije, določene za ukinitve posamezne funkcijske lokacije. V okviru tega bo preverila tudi, ali med končne uporabnike, ki do storitev dostopajo prek aktivnih bakrenih priključkov in bi z ukinitvijo ostali brez ustrezne alternative, morda sodijo subjekti, ki pomembno prispevajo k družbeno-gospodarskemu razvoju (npr. izobraževalne in kulturne ustanove, prometna vozlišča, ključni izvajalci javnih storitev...) in v takem primeru načrta na bo odobrila. Agencija dodatno pojasnjuje, da pri ukrepih, ki jih je predlagala z namenom ureditve problema plačilne nediscipline, odpravlja stanja, v katerih bi operaterji iskalci dostopa koristili storitve operatorskega dostopa, ki ga je operater s pomembno tržno močjo dolžan zagotavljati, zanj pa ne bi plačevali ali bi plačevali le delno v višini, ki bi jo sami določili. Takšne situacije bi po prepričanju agencije predstavljale zlorabo pravic in ustvarjala anomalije na trgu. Plačilo za prejete storitve po reguliranih pogojih, ki vključujejo tudi regulirane cene, ne pomenijo finančnega izčrpavanja operaterjev iskalcev dostopa.

A1 Slovenija glede ukinitve neaktivnih bakrenih zank nima pripomb. Apelira le, da so ti posegi transparentni in da je o njih OPTM dolžan obveščati operaterje iskalce dostopa preko medoperatorskega portala. Predlaga, da se odločbo v tem smislu po potrebi dopolni, saj ima občutek, da je transparentnost postavljena na stranski tir in obravnavana kot nepotrebna.

Agencija pojasnjuje, da glede ukinjanja neaktivnih bakrenih zank s tem predlogom ukrepov ne uvaja sprememb, z g) alinejo 5. točke jih le bolj jasno zapiše. Za zanke, na katerih iskalci dostopa ne ponujajo storitev, tako Telekomu Slovenije že v skladu s trenutno veljavno odločbo ni treba izvajati 6 mesečne predhodne najave ukinitve in omogočiti prehoda na lastno ali odprto optično omrežje. V vsakem primeru pa mora vse spremembe sproti objavljati z uporabo istega informacijskega sistema.

A1 Slovenija glede ukinitve aktivne bakrene zanke predlaga še posebno omejitev za ukinitve bakrene zanke, ki jih operaterji uporabljajo za zagotavljanje storitev poslovnim naročnikom, ki jim hkrati zagotavljajo storitev tudi na optični zanki. Gre za primere, ko operaterji pri poslovnih strankah kombinirajo storitve ki so na voljo, bakrena zanka pa se uporablja predvsem za povezljivost, kjer ni potrebe po visoki kakovosti.

T-2 podobno predlaga, da se nove določbe v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa, ki se nanašajo na ukinjanje bakrenega omrežja, tj. v točki 5 odločbe za upoštevni trg 1 in točke 2 odločbe za upoštevni trg 3b dopolnijo tako, da se ne sme ukiniti bakrene povezave tudi za gospodarske družbe in druge subjekte, ki imajo primarni dostop že na optiki in bakreno omrežje uporabljajo kot rezervno povezavo oziroma jim mora Telekom Slovenije omogočiti dodatno povezavo po drugi redundantni trasi kot je primarna.

Agencija pojasnjuje, da predlog sprememb ukrepov na tem področju ne prinaša vsebinske spremembe. Telekom Slovenije lahko že na podlagi določenih obstoječih odločb, ob ustrezni najavi, ukine bakreno dostopovno zanko, če je na istem naslovu zagotovljena možnost prehoda na tehnološko rešitev na optičnem omrežju Telekoma Slovenije ali na odprto širokopasovno omrežje, ki je po zmogljivosti in kakovosti najmanj enakovredna. V primeru, da Telekom Slovenije prepoznava poslovno priložnost v nadaljnjem zagotavljanju dostopa prek obeh vrst omrežij, pa mu tudi predlagani ukrepi ne nalagajo obveznosti ukinitve. Agencija še dodaja, da argumenta, da se bakrena zanka uporablja predvsem za povezljivost, kjer ni potrebe po visoki kakovosti, in da se bakreno

omrežje uporablja kot rezervna povezava, ob razpoložljivem optičnem omrežju nista zadostna, da se upraviči nadaljnje obratovanje bakrenega omrežja.

A1 Slovenija glede enake obravnave ne nasprotuje spremembi ukrepa, poudarja pa pomembnost najav in transparentnosti posegov in predlaga, da se po potrebi to izrecno opredeli v odločbi (izreku), saj OPTMju to ne bi smelo predstavljati posebnega bremena, ker ima vse interne sisteme tako ali drugače povezane z medoperaterskih portalom. Na ta način je lažje spremljati in nadzorovati postopno ukinjanje bakrenega omrežja.

Agencija se zaveda pomena transparentnosti in ji je že v trenutno veljavni odločbi namenila posebno pozornost. Tako trenutno veljavna odločba v 11. točki izreka določa, da mora Telekom Slovenije v okviru izvrševanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, z namenom obveščanja agencije in operaterjev, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svoji lastni maloprodajni enoti ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, z uporabo istega informacijskega sistema na transparenten, neizbrisen in sledljiv način objaviti informacije, ki jih mora hraniti najmanj eno leto. Med temi informacijami v c) alineji določa informacije o nameravani ukinitvi posamezne bakrene zanke ali bakrenega omrežja celotne skupne lokacije.

A1 Slovenija prosi za potrditev pravilnega razumevanja posledic napovedi ukinjanja:

- *Višja cena zakupa bakrene parice.*
- *Naročanje novih bakrenih priključkov (tudi če so) ne bo več možno.*
- *Prestavitev naročnika na alternativo, sicer še višja cena.*
- *Na majhnih lokacijah se dejansko, ne glede na pogoje za Načrt, izjemoma lahko zgodi ukinitve in popoln odklop bakrenih paric (naročnikov sicer).*
- *Ukinjeni bakreni priključki, natančneje naročniki, na teh ukinjenih izklopljenih paricah, bodo lahko zahtevali - uveljavljali USO?*

A1 Slovenija prosi za dopolnitev razumevanja, če kakšna posledica ni navedena (v izogib nesporazumom, gre za ogromen projekt z daljnosežnimi posledicami).

Agencija potrjuje razumevanje A1 Slovenija in dodaja:

- da, s predlaganimi spremembami ukrepov se viša cena zakupa bakrene parice,
- da, Telekom Slovenije lahko v obdobju dveh let (to je od objave namere o ukinitvi do dejanske ukinitve celotnega bakrenega omrežja na določeni funkcijski lokaciji) zavrne nov dostop do bakrenega omrežja, če je na naslovu končnega uporabnika na voljo tudi optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje (OŠO),
- da, po 9 mesecih od najave ukinitve funkcijske lokacije, lahko Telekom Slovenije za naslednjih 15 mesecev zviša ceno zakupa bakrene parice, vendar le če obstaja alternativno optično omrežje Telekoma Slovenije ali OŠO,
- lahko se zgodi odklop aktivnih bakrenih paric, a le v skladu s pogoji, navedenimi v e) alineji 5. točke (trg1) oz. f) alineji 2. točke (trg 3b) predlaganega izreka in v skladu s potrditvijo načrta ukinitve,
- naročniki, ki storitve trenutno uporabljajo preko aktivnih bakrenih dostopov, ki bodo

ukinjeni, in ki nimajo možnosti prehoda na alternativno optično omrežje Telekom Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje (OŠO), bodo imeli možnost prehoda na druge komercialne ponudbe (npr. optična ali kabelska omrežja drugih operaterjev, fiksni brezžični dostop – FWA ipd.). V primeru, da na njihovem naslovu ne bo na voljo nobene ustrezne komercialne rešitve, bodo lahko zaprosili za zagotovitev univerzalne storitve v skladu z veljavno zakonodajo.

A1 Slovenija še predlaga, da se v izrek doda tudi obveznost, da je OPTM dolžan nemudoma, ko je jasno, da ukinitve ni možna ali da bo prišlo do zamude, obvestiti operaterje in agencijo in da se kot posledica neizpolnitve obveznosti nato te neizključljive priključke oz. priključke / funkcijske lokacije v zamudi nemudoma izvzame iz Načrta in zanje veljajo normalne možnosti uporabe.

Agencija pojasnjuje, da lahko Telekom Slovenije agenciji predloži načrt šele, ko že izpolnjuje v določbi navedene kriterije in ne na podlagi napovedi, da bo kriterije dosegel do ukinitve, poleg tega pa je za operaterja s pomembno tržno močjo predvidena kazen, če po dveh letih bakrenega omrežja ne ukine. Agencija tako bistvenih zamud pri napovedanih ukinitvah ne pričakuje.

Telekom Slovenije predlagane spremembe na trgih 1 in 3b glede ukinitve omrežja razume kot komercialno zaprtje, s katerim se onemogoči naročanje storitev na posameznem bakrenem priključku. Ukinitve funkcijske lokacije pa pomeni, da v posamezni FL Telekom Slovenije nima več nameščene aktivne opreme za dostop do bakrenega omrežja. Pripombe razdeli v tri skupine (neaktivne, ukinjanje posameznih paric, ukinjanje celotne funkcijske lokacije).

Telekom Slovenije smatra, da lahko takoj in brez napovedi ukine neaktivne bakrene priključke, na katerih operaterji iskalci dostopa ne zagotavljajo storitev končnim uporabnikom, brez predložitve načrta ukinitve posameznih bakrenih priključkov (v nadaljevanju Načrt ukinitve) in brez obveščanja operaterjev. To lahko stori tudi v odsotnosti vzporednega optičnega omrežja Telekom Slovenije ali OŠO.

Agencija pojasnjuje, da predlog sprememb ukrepov ne uvaja novosti glede ukinjanja neaktivnih bakrenih dostopovnih zank. Telekomu Slovenije je že na podlagi trenutno veljavne regulativne odločbe omogočeno, da zanke, na katerih iskalci dostopa ne zagotavljajo storitev, ukine brez predhodne najave, tudi v primeru, ko na naslovu ni na voljo vzporednega optičnega omrežja Telekom Slovenije ali odprtega širokopasovnega omrežja (OŠO). Ne glede na to, pa mora operater vse spremembe v omrežju sprotno in transparentno objavljati prek istega informacijskega sistema.

Telekom Slovenije glede ukinjanja aktivnih priključkov v primeru ukinjanja posameznih paric razume, da mora agenciji predložiti Načrt ukinitve posameznih aktivnih bakrenih priključkov, ki se nahajajo na različnih funkcijskih lokacijah (tj. Telekom Slovenije ne namerava ukiniti celotne funkcijske lokacije), pri čemer mora napovedati njihovo ukinitve najmanj 6 mesec vnaprej. Po izteku roka, določenega z Načrtom ukinitve posameznih bakrenih priključkov, lahko predmetne priključke ukine. Telekom Slovenije ugotavlja (glede na spremembe izreka v točkah 5 d) in 19 a), da v tem primeru ne sme uveljaviti vsakokrat veljavne najnižje cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, za katere je sicer agencija odobril Načrt ukinitve, ne glede na možnosti priključitve

na optično omrežje družbe Telekom Slovenije ali na OŠO - predlog spremembe ukrepov podaja v nadaljevanju v poglavju III. 6.3. Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, točka 2.

Agencija pojasnjuje, da predlog sprememb ne prinaša novosti glede ukinjanja posameznih bakrenih dostopovnih zank. Za ukinitve posamezne zanke tako ni predvidena obveznost predložitve načrta o ukinjanju. Še vedno pa velja, da je ukinitve posamezne bakrene zanke dopustna le, če je na istem naslovu zagotovljena možnost prehoda na po zmogljivosti in kakovosti najmanj enakovredno tehnološko rešitev na optičnem omrežju Telekoma Slovenije ali na odprtem širokopasovnem omrežju (OŠO). Poleg tega mora biti ukinitve posamezne zanke najavljena najmanj šest mesecev vnaprej.

Telekom Slovenije glede aktivnih bakrenih priključkov, v primeru, da se ukinja celotna funkcijska lokacija, najprej povzema določila predloga ukrepa in sicer, da mora agenciji predložiti Načrt ukinitve bakrenih priključkov celotne funkcijske lokacije najmanj 2 leti vnaprej, kot je to določeno v točki 11 c) na trgu 1. Telekom Slovenije lahko za mesečni zakup za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja najmanj 9 mesecev po tem, ko o ukinitvi lokacije obvesti operaterje, uveljavi vsakokrat veljavno najnižjo ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju. Pri tem Telekom Slovenije ne sme zvišati cene mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja za tiste priključke, za katere je agencija odobrila Načrt ukinitve, vendar nimajo možnosti priključitve na optično omrežje družbe Telekoma Slovenije ali OŠO. Za bakreno omrežje, za katero je agencija odobrila Načrt ukinitve, lahko ob vzporednem optičnem omrežju za mesečni zakup za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja uveljavi vsakokrat veljavno najnižjo ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju. Ob navedenem ni pomembno, kdaj Telekom Slovenije vzpostavi (zgradi) vzporedni optični priključek, ki mu omogoča zaračunavanje višje cene bakrenega priključka (tj. ali je to v prvem mesecu po napovedi ukinitve bakrenega omrežja ali npr. v dvanajstem mesecu). Po preteku 9 mesecev od obvestila o ukinitvi funkcijske lokacije, lahko Telekom Slovenije uveljavi vsakokrat veljavno najnižjo ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju.

Agencija opozarja, da lahko Telekom Slovenije predloži načrt ukinitve posamezne funkcijske lokacije šele takrat, ko so izpolnjeni vsi v regulativni odločbi opredeljeni kriteriji. To pomeni, da mora biti delež aktivnih priključkov brez možnosti prehoda na alternativno omrežje (optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje) manjši od 5 % vseh bakrenih priključkov na funkcijski lokaciji, pri čemer skupno število teh priključkov ne sme presegati 25, oziroma da je na funkcijski lokaciji brez alternativne možnosti manj kot 5 aktivnih priključkov, ne glede na delež pokritosti. Predložitev načrta na podlagi zgolj napovedi izpolnitve navedenih kriterijev ni dopustna. Šele po potrditvi načrta s strani agencije lahko Telekom Slovenije najavi ukinitve bakrenega omrežja na posamezni funkcijski lokaciji. Po izteku devetmesečnega obdobja od objave obvestila o ukinitvi funkcijske lokacije sme Telekom Slovenije za bakrene priključke, za katere obstaja ustrezna alternativa na optičnem omrežju Telekoma Slovenije ali na odprtem širokopasovnem omrežju, uveljaviti vsakokrat veljavno najnižjo ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju. Če Telekom Slovenije med tem obdobjem zagotovi možnost priklopa na optično omrežje tudi za katerega od preostalih 5 % prvotno nepokritih priključkov, lahko tudi zanje uveljavi enak cenovni režim.

Telekom Slovenije glede Načrta ukinitve navaja, da agencija ni navedla nobenih kriterijev oz. meril,

po katerih bo presojala posamezni pripravljeni Načrt ukinitve. Prav tako ni določil roka, v katerem bo opravil presojo Načrta ukinitve, kar je za Telekom Slovenije nujno potrebna informacija za načrtovanje aktivnosti.

Agencija bo posamezen načrt ukinitve presodila glede na kriterije, določene v d) in e) alinejah 5. točke (trg 1) f) in g) alinejah 2. točke (trg 3b) predloga izreka. Načrt ukinitve mora namreč vsebovati seznam naslovov gospodinjstev, ki do omrežja dostopajo preko bakrenih zank funkcijske lokacije (torej aktivnih bakrenih zank) in za vsakega od teh naslovov podatek o tem, ali ima možnost prehoda na optično omrežje družbe Telekom Slovenije, na odprto širokopasovno omrežje ali je eden od »izjem« brez možnosti prehoda.

Agencija bo pri tem preverila, če:

- 1) navedene alternativne možnosti obstajajo,
- 2) število aktivnih bakrenih zank, ki jih ni mogoče priključiti na optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje, ne predstavlja več kot 5 % vseh bakrenih zank funkcijske lokacije na dan 3. 6. 2024 in hkrati ne presega 25 aktivnih bakrenih zank ali,
- 3) na funkcijski lokaciji ni več kot 5 aktivnih bakrenih zank, ki so brez možnosti prehoda na optično omrežje Telekoma Slovenije ali na odprto širokopasovno omrežje, tudi če to predstavlja več kot 5 % vseh bakrenih zank na tej funkcijski lokaciji,
- 4) med končne uporabnike, ki do storitev dostopajo prek aktivnih bakrenih priključkov in bi z ukinitvijo ostali brez ustrezne alternative, morda ne sodijo subjekti, ki pomembno prispevajo k družbeno-gospodarskemu razvoju (npr. izobraževalne in kulturne ustanove, prometna vozlišča, ključni izvajalci javnih storitev...).

Agencija pojasnjuje, da bo načrt ukinitve funkcijske lokacije preverila v najkrajšem možnem času. Zaveda se namreč pomena pravočasne ukinitve gospodarsko neučinkovitega vzporednega bakrenega omrežja za Telekom Slovenije, obenem pa poudarja, da je tudi v njenem interesu, da se postopki za ukinitve tehnično in energetsko zastarelega omrežja izvedejo brez nepotrebnega odlašanja.

Telekom Slovenije je prepričan, da je dodatna priprava Načrta ukinitve nepotrebna procesna aktivnost, ki predstavlja dodatno obremenitev, saj so pogoji za ukinjanje določeni že z regulatornimi ukrepi. Telekom Slovenije bi po novem moral dodatno pripraviti še Načrt ukinitve in ga poslati agenciji v potrditev, pri čemer ponovno poudarjamo, da ni jasen ne odzivni čas agencije niti dodana vrednost te potrditve. Agencija prav tako ni predvidela, kaj se zgodi, v kolikor bi Načrt ukinitve zavrnila in kakšni so morebitni razlogi za zavrnitev. Telekom Slovenije ocenjuje, da predpisani Načrt ukinitve ne bo niti pospešil niti poenostavil ukinitve bakrenega omrežja.

Agencija poudarja, da je v predlogu sprememb regulatornih ukrepov predvidena obveznost priprave načrta le v primeru ukinitve bakrenega omrežja celotne funkcijske lokacije. Zaradi jasno določenih pogojev za izvedbo ukinitve mora agencija preveriti, ali omrežje funkcijske lokacije, za katero je predložen načrt, izpolnjuje vse predpisane pogoje. V primeru, da agencija ugotovi neskladnost načrta s pogoji, določenimi v alinejah d) in e) 5. točke (trg 1) oz. f) in g) 2. točke izreka, načrt zavrne. Telekom Slovenije lahko nov načrt ukinitve predloži ponovno, ko bodo vsi v izreku določeni pogoji izpolnjeni.

Telekom Slovenije meni, da je tudi predmetna obveznost posredovanja informacije o dejanski ukinitvi celotnega bakrenega omrežja funkcijske lokacije najkasneje v 15 dneh od ukinitve agenciji nepotrebna

in za Telekom Slovenije predstavlja zgolj dodatno administrativno delo, saj so podatki redno osveženi na operatorskem portalu, do katerega imajo dostop tako operaterji kot agencija, prav tako pa potrjevanja takega posebnega načrta ne zahteva niti Gigabitno priporočilo niti EECC.

Agencija pojasnjuje, da se zaveda, da so podatki o dejanski ukinitvi celotnega bakrenega omrežja posamezne funkcijske lokacije dostopni na operatorskem portalu. Kljub temu pa je obvestilo agenciji o izvedeni ukinitvi pomembno, saj omogoča učinkovit nadzor nad spoštovanjem predpisanih rokov ter zagotavlja nedvoumnost podatkov v primeru morebitnih sporov med operaterji.

Telekom Slovenije na podlagi zgoraj obrazloženega predlaga, da agencija iz predloga ukrepov umakne obveznost predložitve Načrta ukinitve.

Telekom Slovenije je glede alternativnih omrežij mnenja, da je agencija nepravilno interpretirala določbe EECC, saj je tudi iz Gigabitnega priporočila razvidno, da mora biti alternativa primerljiva z obstoječo kakovostjo omrežja (torej bakrenega) in ne prihodnjega (optičnega) omrežja. Posledično je kot alternativni veleprodajni dostop agencija upoštevala samo dostop na optičnem omrežju Telekoma Slovenije in dostop na odprtih optičnih omrežjih, pri čemer je upoštevala zgrajene in priključene OPT (1), zgrajene in ne-priključene OPT (2) ter omogočene, vendar nezgrajene OPT (3). Meni, da agencija nikjer ne pojasni, zakaj med alternativni veleprodajni dostop ni vključila veleprodajne ponudbe družbe RUNE, ki na trgu nastopa kot izključno veleprodajni operater (kot je določen v 80 člen EECC) in zagotavlja storitve preko optičnega omrežja na tržni osnovi. Telekom Slovenije agencijo poziva, da določi veleprodajno ponudbo RUNE kot ustrezno alternativo. Podobno je z medoperatorsko ponudbo družbe United Fiber. United Fiber je pri agenciji registriran na medoperatorskem trgu za nudenje storitev fiksne širokopasovnega dostopa na omrežjih DOCSIS, FTTH, ter drugih omrežjih. Tudi v primeru United Fiber gre za izključno veleprodajnega operaterja, saj ne ponuja storitev preko lastne maloprodajne enote. Telekom Slovenije agencijo poziva, da določi veleprodajno ponudbo United Fiber kot ustrezno alternativo.

Agencija pojasnjuje, da kot ustrezno alternativo šteje vsako odprto veleprodajno ponudbo na optičnem omrežju. Namen regulacije je vzpostavitev konkurenčnih pogojev na trgu, ki omogočajo izbiro končnim uporabnikom ter ustvarjajo primerne pogoje za vstop novih ponudnikov. Ustrezno alternativo tako predstavljajo vsa odprta širokopasovna (optična) omrežja – ne le omrežja, zgrajena s pomočjo državnih spodbud v okviru razpisov GOŠO, temveč tudi vsa komercialna veleprodajna omrežja, ki pod enakimi pogoji omogočajo dostop vsem operaterjem.

Telekom Slovenije še predlaga, da agencija kot ustrezno alternativo obstoječemu bakrenemu omrežju opredeli tudi javno mobilno 4G in 5G omrežje (FWA). V primeru ozke interpretacije kot jo zasleduje agencija, s tem omejuje konkurenco ter ne upošteva tehnološke nevtralnosti.

Agencija pojasnjuje, da fiksni brezžični dostop (FWA) ne izpolnjuje pogojev za »najmanj enakovredno obliko veleprodajnega dostopa« obstoječemu bakrenemu dostopu. Dostop preko FWA namreč ni odprti veleprodajni produkt, namenjen vsem operaterjem iskalcem dostopa pod enakimi pogoji.

Telekom Slovenije navaja, da agencija v svojih ukrepih vezanih na opuščanje bakrenega omrežja ne upošteva niti optične ali kabelske infrastrukture drugih ponudnikov kot tudi ne mobilnega dostopa preko 5G, ki niso predmet veleprodajne ponudbe. Poudarja, da nikakor ni racionalno na naslovu, kjer je že aktivna OPT na optičnem, kabelskem ali mobilnem omrežju, zahtevati izgradnjo dodatnega vzporednega optičnega omrežja Telekoma Slovenije ali OŠO ponudnika, kot pogoj za ukinitve bakrene OPT, zato Telekom Slovenije predlaga, da agencija kot ustrezno alternativo določi tudi:

- *omrežja izključno veleprodajnih operaterjev,*
- *omrežja optičnih in kabelskih operaterjev, ki zagotavljajo storitve tudi preko lastne maloprodajne enote (samemu sebi),*
- *omrežja mobilnih operaterjev, ki zagotavljajo storitve tudi preko lastne maloprodajne enote (samemu sebi), ki omogočajo po zmogljivosti in kakovosti najmanj enako tehnološko rešitev.*

Agencija povzema svoje stališče glede alternativnih možnosti dostopa, ki bi jih bilo mogoče šteti kot ustrezno zamenjavo za bakreni dostop:

- Optična omrežja izključno veleprodajnih operaterjev: Da. Tovrstna omrežja se tako v analitičnem delu kot v izreku odločbe štejejo kot odprta širokopasovna omrežja (OŠO), saj vsem operaterjem omogočajo dostop pod enakimi pogoji in tako prispevajo k vzpostavljanju konkurenčnih razmer na trgu.
- Optična in kabelska omrežja operaterjev z lastno maloprodajo: Ne. Ta omrežja se ne štejejo za ustrezno alternativo, saj običajno ne vključujejo veleprodajne ponudbe oziroma te ne zagotavljajo pod enakimi pogoji vsem operaterjem. Zaradi tega ne prispevajo k odprtosti trga in vzpostavljanju konkurenčnosti.
- Mobilna omrežja (FWA): Ne. Čeprav lahko mobilna omrežja v določenih primerih zagotavljajo dostop s primerljivo zmogljivostjo, FWA ne predstavlja enakovredne rešitve, saj ni veleprodajno dostopen vsem operaterjem pod enakimi pogoji.

Telekom Slovenije glede določila praga za ukinjanje funkcijskih lokacij navaja, da agencija ne pojasni, kako je določila število 25 aktivnih bakrenih priključkov, ki lahko pri večji funkcijski lokaciji z nekaj 1000 bakrenimi priključki predstavlja zgolj promišlji delež uporabnikov brez optičnega priključka, katerih Telekom Slovenije ne bo smel izključiti. Telekom Slovenije ugotavlja, da agencija ni upoštevala dejstva, da se velike FL, s po nekaj 1000 bakrenimi zankami, nahajajo izključno v mestih, ki so občutno bolje pokrita tako s fiksnim kot z mobilnim omrežjem tudi drugih operaterjev v primerjavi z manjšimi lokacijami, zato meni, da je omejitev na največ 25 nepokritih aktivnih zank še bolj nerazumljiva. Marsikatero mestno naselje je agencija že deregulirala zaradi izpolnjevanja strogega kriterija s hkratno prisotnostjo najmanj 3 infrastruktur. Končni uporabniki v mestnih okoljih imajo tako na voljo več infrastruktur in niso v ničemer prikrajšani. Telekomu Slovenije pa bi zaradi nezmožnosti ukinitve FL po nepotrebnem nastajali znatni stroški. Če predlagani ukrep postavimo v perspektivo, agencija od Telekoma Slovenije za opustitev bakrenega omrežja zahteva, da vzporedno omrežje zgradi za 99,5 % vseh aktivnih bakrenih uporabnikov.

Agencija ponovno poudarja, da je pri pripravi analize in predloga sprememb regulatornih ukrepov zasledovala cilj vzpostavitve ustreznega ravnotežja med številom funkcijskih lokacij z bakrenim omrežjem, ki bi jih bilo mogoče ukiniti, ter številom uporabnikov, ki bi ob tem ostali brez ustreznega dostopa do elektronskih komunikacijskih storitev oziroma brez možnosti izbire med različnimi ponudniki. Ukrepi se nanašajo na regulacijo veleprodajnega dostopa naupoštevnihtrgih 1 in 3b, zato bi ob prehitri oziroma preobsežni ukinitvi aktivnih bakrenih zank brez možnosti prehoda na optično omrežje lahko prišlo do situacije, kjer bi celotna območja – zlasti obrobja mest – ostala brez dostopa do storitev oziroma možnosti izbire, kar bi imelo neposredne negativne posledice za končne uporabnike in na konkurenčnost trga.

Telekom Slovenije še dodaja, da agencija v Analizi nikjer niti z besedo ne omenja stroškov izgradnje manjkajoče optične infrastrukture, ki bi omogočila ukinitve vsega bakrenega omrežja, kaj šele da bi potreben obseg sredstev poskušal oceniti. Zaradi navedenega ni jasno, na podlagi katerih podatkov izvede sklep, da je 95 % pokritost sorazmerna. Telekom zahtevnost gradnje manjkajoče optične infrastrukture predstavlja na primeru razpisa GOŠO 6 (30 mio EUR, sofinanciralo se je do 50 % stroškov gradnje, prag pokritosti je 75 % belih lis v občini-od razpisanih 186 sklopov je bila pogodba o sofinanciranju gradnje podpisana samo za 30 občin. Pričakovanje, da bo Telekom Slovenije za 95 % aktivnih priključkov na bakrenem omrežju zagotovil alternativno ponudbo na optičnem omrežju, zato smatra za povsem nerealno in ne sorazmerno, saj naj bi bilo ob predlaganem kriteriju 95 % pokritosti bo Telekomu Slovenije pravzaprav onemogočeno ukiniti več kot 80 % funkcijskih lokacij. Telekom Slovenije še navaja, da je v analizi ocena priključkov, ki pod pogoji trenutno veljavne regulacije, nimajo alternative v optičnem priključku, bistveno podcenjena in odstopa tako od izračunov, ki so bili podani v strateškem dokumentu države Načrt razvoja gigabitne infrastrukture do leta 2030 (v nadaljevanju: Načrt 2030), ki ga je Vlada Republike Slovenije sprejela dne 25. 8. 2022, kot tudi od izračunov Telekoma Slovenije. Po podatkih Telekoma Slovenije je na bakrenem omrežju trenutno aktivnih cca.147.000 bakrenih paric. V kolikor bi Telekom Slovenije želel v celoti opustiti bakreno omrežje, bi moral, skladno s trenutno veljavnimi obveznostmi obstoječe regulacije trgov 1 in 3b, zgraditi cca. 106.000 optičnih priključkov. Navaja, da očitno agencija pričakuje, da bo Telekom Slovenije zgradil optično omrežje za vsakega posameznega uporabnika na bakrenem omrežju in to tudi na območjih, kjer je morebiti v bližini že zgrajena optična infrastruktura v lasti drugih operaterjev, saj v nasprotnem na posameznem območju ni možno opustiti bakrenega omrežja. Navaja še, da bi se v najbolj absurdnem primeru lahko zgodi, da bo imel uporabnik na svoji lokaciji že možnost uporabe optičnih priključkov drugih operaterjev, uporabljal pa bo bakreni priključek in bo Telekom Slovenije moral tudi sam zgraditi še en (vzporedni) optični priključek, če bo želel tak aktivni bakreni priključek ukiniti. Telekom Slovenije ocenjuje, da bi bilo za zapolnitev vrzeli manjkajočih optičnih priključkov po celotni državi potrebna vlaganja v višini najmanj 300 mio EUR. Investicijsko vrzel primerljive višine (294 mio EUR) ugotavlja tudi strateški dokument države Načrt 2030. Ukrepi agencije v Analizi pa so zasnovani ravno na nerealni predpostavki, da bo praktično celotno investicijsko vrzel pokrili Telekom Slovenije. Zato navaja, da prag pokritosti nikakor ne bi smel biti višji od praga 75 %, ki je potreben za gradnjo OŠO omrežij, saj slednja celo z državno subvencijo ne uspejo doseči rentabilnosti za večjo pokritost z optičnim omrežjem. Pričakovanje, da bo posamezne naslove OPT, ki na področju posameznih občin

niso bili ekonomsko smiselni za izgradnjo celo ob 50 % sofinanciranju gradnje z nepovratnimi državnimi sredstvi, v prihodnosti z lastnimi sredstvi zgradil Telekom Slovenije, je skregano z vsako ekonomsko logiko. Predlagani omilitveni ukrepi vezani na ukinitve bakrenega omrežja so v svojem bistvu pravzaprav ukrepi, s katerimi se Telekomu Slovenije nalaga obveznost ohranjanja bakrenega omrežja za nedoločen čas v prihodnost. Telekom Slovenije zato predlaga, da agencija naložene ukrepe spremeni tako da se točka 5 e) na upoštevem trgu 1 in točka 2 f) na upoštevem trgu 3b po novem glasi: »lahko ukine bakreno omrežje celotne funkcijske lokacije, ko število aktivnih bakrenih zank, ki jih ni mogoče priključiti na ustrezna alternativna omrežja, ki omogočajo po zmogljivosti in kakovosti najmanj enako tehnološko rešitev, ne predstavlja več kot 25 % vseh bakrenih zank funkcijske lokacije na dan 3. 6. 2024. Bakreno omrežje funkcijske lokacije lahko ukine tudi v primeru, ko ta nima več kot 5 aktivnih bakrenih zank, ki so brez možnosti prehoda na optično omrežje družbe Telekom Slovenije d. d. ali na odprto širokopasovno omrežje, tudi če to predstavlja več kot 5 % vseh bakrenih zank na tej funkcijski lokaciji«.

Agencija odgovarja, da se zaveda, da gradnja optičnega omrežja do vsakega končnega uporabnika v Republiki Sloveniji predstavlja izjemno visok strošek in je v celoti praktično neizvedljiva. Prav tako agencija ne pričakuje, da bo Telekom Slovenije samostojno pokril celotno investicijsko vrzel za zagotovitev vseh manjkajočih optičnih priključkov na ravni države. Kljub temu agencija ponovno poudarja, da je temeljni cilj regulacije zagotavljanje cenovno dostopnih elektronskih komunikacijskih storitev končnim uporabnikom, ob hkratni vzpostavitvi konkurenčnega trga. V zvezi z morebitnim neujemanjem podatkov agencija pojasnjuje, da je na podlagi podatkov, pridobljenih z operatorskega portala Telekoma Slovenije ter iz Zbirnega katastra gospodarske javne infrastrukture (Evidenca omrežnih priključnih točk) na dan 3. junij 2024, ugotovila, da so bili bakreni priključki aktivni na nekaj več kot 108.000 naslovih, pri čemer na več kot 86.000 teh naslovih ni bila zagotovljena možnost prehoda na alternativno optično omrežje - bodisi na optično omrežje družbe Telekom Slovenije bodisi na odprto širokopasovno omrežje (OŠO), vzpostavljeno s pomočjo javnega sofinanciranja ali kot komercialna odprta veleprodajna rešitev.

Agencija dodaja, da se je pri pripravi predloga sprememb ukrepov odločila za omilitve pogojev za ukinjanje bakrenega omrežja, vendar na način, ki ne bi bistveno ogrozil dostopa končnih uporabnikov do elektronskih komunikacijskih storitev. Pri oblikovanju pogojev je bilo izhodišče uravnoteženje med nujnostjo postopnega opuščanja tehnološko in energetsko neučinkovite infrastrukture ter zagotavljanjem povezljivosti uporabnikov. Na podlagi analize je bilo ugotovljeno, da bi ob popolni ukinitvi bakrenega omrežja, ob upoštevanju pogojev, določenih s strani agencije, brez dostopa do optičnega omrežja Telekoma Slovenije ali odprtega širokopasovnega omrežja (OŠO) v najslabšem primeru ostalo nekaj več kot 10.000 končnih uporabnikov. Nasprotno bi ob upoštevanju predloga Telekoma Slovenije, ki predvideva zgolj 75 % pokritosti brez dodatne številčne omejitve (25 priključkov), v primeru popolne ukinitve bakrenega omrežja brez dostopa do omenjenih optičnih omrežij lahko ostalo skoraj 60.000 končnih uporabnikov.

Agencija pojasnjuje, da predloga Telekoma Slovenije ne bo upoštevala, saj pri oblikovanju

regulativnih ukrepov upošteva interese vseh deležnikov, vključno s končnimi uporabniki. Predlagani kriteriji s strani Telekoma Slovenije bi lahko vodili v nesorazmeren obseg uporabnikov, ki bi ostali brez dostopa oz. možnosti izbire. Čeprav bi nekateri od teh uporabnikov tudi po ukinitvi bakrenega omrežja imeli možnost dostopa do določenih oblik elektronskih komunikacijskih storitev, pa ti dostopi ne bi bili zagotovljeni preko odprtih ali reguliranih omrežij, kar pomeni, da uporabnikom ne bi bila omogočena izbira med različnimi ponudniki storitev. Takšna omejena izbira je v nasprotju s temeljnimi cilji regulacije, ki so usmerjeni v spodbujanje konkurenčnosti in univerzalne dostopnosti na trgu elektronskih komunikacij.

Telekom Slovenije dodaja, da agencija v analizi ne pojasni, kdaj šteje, da je FL ukinjena. Ali to pomeni, da je bakreno omrežje ukinjeno, da je FL izbrisana iz informacijskih sistemov ali da je lokacija fizično odstranjena. Iz ukrepa in obrazložitve tudi ni jasno ali predvidena kazen velja za primere, ko ni ukinjena posamezna bakrena zanka ali cela FL. Telekom Slovenije na noben način ne more ovirati operaterjev iskalcev dostopa v kolikor ukine bakrene zanke, ne ukine pa FL.

Agencija pojasnjuje, da je v analizi in predlogu sprememb ukrepov na več mestih uporabljala poenostavljen izraz »ukinitve funkcijske lokacije«, pri čemer je v kontekstu te analize in predloga sprememb ukrepov izrazu »ukinitve funkcijske lokacije« treba pripisati pomen »ukinitve bakrenega omrežja celotne funkcijske lokacije«. Funkcijska lokacija se tako šteje za ukinjeno, ko na njej ni več aktivnih naročnikov, torej niti končnih uporabnikov Telekoma Slovenije niti drugih operaterjev, kar mora biti tudi nedvoumno razvidno iz operatorskega informacijskega sistema.

Pripombe glede določb o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop

A1 Slovenija od agencije zahteva, naj vse pripombe podane v pisnih vlogah A1 Slovenija v postopku javnega posvetovanja št. 0073-2/2024 (postopek sprejemanja Priporočila o ravnanju operaterjev v primeru neutemeljenih ali nerazumnih zahtev za operatorski dostop) šteje kot pripombe na predlagano spremembo regulatornih odločb v tem postopku št. 38240-2/2025/4.

Agencija je odgovore na vse prejete pripombe iz javnega posvetovanja v omenjenem postopku že podala in pri njih vztraja, zato jih na tem mestu ne bo ponavljala.

A1 Slovenija v svojih pripombah navaja, da je agencija v preteklosti že sprejela Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, in sicer št. 0073-23/2013/14 z dne 24.6.2013, navedeno Priporočilo pa je bilo del veljavne regulacije po regulatornih odločbah (katerih sprememba se predlaga), saj je bilo vključeno v njun izrek. A1 Slovenija zato agencijo poziva, da pojasni:

- *iz katerih razlogov ter na katerih dejanskih in pravnih podlagah je prišlo do spremembe pristopa agencije pri implementaciji vsebine predlaganih sprememb Priporočila v postopku št. 0073-2/2024, ter*
- *ali bo agencija dokončala ter na kakšen način bo dokončala postopek spremembe Priporočila št. 0073-2/2024 oz. ali je agencija ta postopek že zaključila, kako ga je zaključila in zakaj o tem ni obvestila javnosti?*

Agencija ugotavlja, da dosedanja ureditev ni učinkovito preprečevala plačilne nediscipline, saj se je

sedaj veljavno priporočilo št. 0073-23/2013/14 izkazalo za nezadostno zaradi dolgotrajnih sodnih postopkov, ki iskalcem dostopa omogočajo, da odložijo plačila in posledično izkrivljajo trg. Agencija je zato vsebino trenutno veljavnega priporočila delno popravila. Na poziv Evropske komisije, naj bodo pravila glede problematike neplačevanja na medoperaterskem trgu pravno zavezujoča, jih je agencija vključila v regulatorno odločbo. Ne glede na to, da je vsebina novega priporočila št. 0073-2/2024 prenesena v regulatorno odločbo, bo to tudi objavljeno, saj je namenjeno tudi nereguliranim trgom.

A1 Slovenija očita agenciji najmanj nenavadno, če ne nezakonito postopanje, da isto-identično tematiko obravnava, vsebinsko ureja in poskuša aplicirati v dveh ločenih upravnih zadevah v okviru določb ZEKom-2. Obravnava iste vsebine v dveh različnih upravnih postopkih namreč lahko privede do izdaje različnih odločb oz. upravnih aktov AKOS, kar lahko privede do nezakonnosti oz. protiustavnosti enega ali obeh upravnih aktov.

Agencija pojasnjuje, da tematike ne obravnava v dveh ločenih upravnih zadevah. Priporočilo se ne sprejema v upravnem postopku, saj gre za predpis, za sprejem katerega pravno podlago predstavlja 232. člen ZEKom-2, agencija pa pri tem spoštuje določbe glede sodelovanja javnosti (269. člen ZEKom-2). V posamičnem upravnem aktu pa bo na dveh upoštevni trgih (1 in 3b) uredila postopanje v primeru neplačil. Takšna ureditev ni nezakonita, Priporočilo je, kot že iz imena izhaja, nezavezujoč pravni akt, medtem ko je regulatorna odločba namenjena naložitvi obveznosti operaterju s pomembno tržno močjo na reguliranem trgu. Določbe regulatorne odločbe so zavezujoče in izvršljive ter kot takšne bolj učinkovite od določb priporočila, na kar je agencijo opozorila tudi Evropska komisija.

A1 Slovenija navaja, da agencija ni ugotovila relevantnega dejanskega stanja, vse svoje dejanske ugotovitve naj bi namreč temeljila na enostranskih izjavah in dokumentih Telekoma Slovenije. Dejanskega stanja za potrebe Analize ni mogoče ugotoviti, če agencija o dejanskem stanju poizveduje le pri reguliranem operaterju, njegovih konkurentov, celo medomrežno povezanih operaterjev s sklenjenimi medoperaterskimi pogodbami na obravnavanih trgih, pa niti ne vpraša o dejanskem stanju v zvezi z razmerji s Telekomom Slovenije. Predmetna Analiza je že s tega vidika izdana povsem nezakonito.

Tudi T-2 podobno pripominja, da se je agencija v postopku priprave obravnavanega dokumenta naslonila zgolj na podatke, ki jih je prejela s strani Telekoma Slovenije, medtem, ko se na druge operaterje (zagotovo ne na operaterja T-2) za pojasnila ni obrnila. Agencija mora v postopku izdaje odločbe operaterju s pomembno tržno močjo uporabljati Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP). Skladno z 8. členom ZUP je v postopku treba ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravilno odločbo. Agencija s tem, ko ni pridobila podatkov od vseh relevantnih deležnikov, temveč zgolj od operaterja s pomembno tržno močjo, ter obenem povsem zanemarila dejstvo, da v zvezi s cenami veleprodajnih storitev med operaterjem s pomembno tržno močjo in operaterji iskanci dostopa potekajo sodni postopki, napačno ugotovila dejansko stanje, kar vodi do napačne in nezakonite odločbe.

Agencija odgovarja, da je že v predmetni Analizi pojasnila, da je odločitev o takšni ureditvi sprejela na osnovi podatkov in dokumentacije, prejetih s strani Telekoma Slovenije, ki kažejo na problem plačilne nediscipline operaterjev, s katero se sooča Telekom Slovenije. Agencija podatkov in informacij, prejetih s strani Telekoma Slovenije ni preverjala pri drugih operaterjih, ker določbe, ki

podrobneje definirajo razumne zahteve, nesporen račun, pravilno reklamiranje izstavljenih računov in postopke Telekom Slovenije ob prejemu nerazumnih zahtev za zagotavljanje operatorskega dostopa, stopijo v veljavo samo v primeru neupravičenega neplačevanja računov za opravljene storitve. Če podatki, predstavljeni s strani Telekom Slovenije, ne držijo in do problema plačilne nediscipline sploh ne prihaja, potem ukrepi, povezani s plačilno nedisciplino, predvideni v Analizi, ne bodo uporabljeni in v nobenem primeru ne bo prišlo do situacije, predvidene v Analizi, ko bi operater s pomembno tržno močjo zahteve za operatorski dostop smatral za neutemeljene. Poleg tega je agencija s predmetno dopolnitvijo regulatornih odločb zgolj podrobneje definirala, kdaj se zahteva za dostop lahko šteje za razumno in ji mora Telekom Slovenije ugoditi pod vsemi pogoji, ki jih določa posamezna odločba, ob tem pa vseeno poskrbela za ustrezne varovalke, saj mora Telekom Slovenije petnajst dni pred vsakim morebitnim ukrepanjem o tem obvestiti tako operaterja dolžnika (ki ima tako dodaten čas za poravnavo neplačanih računov) kot tudi agencijo, omejitev storitev je postopna, skrajnega ukrepa prenehanja zagotavljanja storitev operatorskega dostopa pa Telekom Slovenije ne sme izvesti, v kolikor je bil pred agencijo uveden postopek preveritve tistega dela vzorčne ponudbe, ki se nanaša na tisti del računa, ki ga je operater predhodno reklamiral. S tem agencija tudi pojasnjuje, zakaj vsebina analize ni nezakonita.

A1 Slovenija v nadaljevanju agenciji očita, da svojo temeljno dejansko ugotovitev za spremembo obstoječih regulatornih pogodb v zvezi z vprašanjem nerazumnih zahtev za dostop do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo predstavlja okoliščina, da naj bi pri poslovanju Telekom Slovenije na predmetnih trgih z drugimi (medomrežno povezanimi) operaterji prihajalo do plačilne nediscipline. Problem očitnega neplačevanja storitev, s katerimi se sooča družba Telekom Slovenije d. d., je po oceni agencije resen, zneski neplačanih storitev iz leta v leto naraščajo, skupen znesek dolgov pa že lahko vpliva tudi na uspešnost poslovanja družbe. Navedena trditev po mnenju A1 Slovenija ne drži, saj je Telekom Slovenije pred kratkim objavil svoje poslovne rezultate, v okviru katerih se pohvali z izredno uspešnostjo poslovanja v preteklem letu 2024: »Skupina Telekom Slovenije je v letu 2024 poslovala uspešno, preseгла zastavljene cilje in tudi v primerjavi z letom 2023 pomembno izboljšala poslovanje v vseh pomembnih segmentih in na vseh ciljnih trgih« ter »Po računu davka iz dobička z odloženimi davki je Skupina Telekom Slovenije ustvarila čisti dobiček v višini 55,2 milijona evrov, kar je za 17 % oziroma za 8,1 milijona evrov več kot v letu 2023 in 28 % nad načrtovanim« .

Tudi T-2 podobno zavrača navedbe agencije, da znesek dolgov lahko vpliva tudi na uspešnost poslovanja družbe. Kot izhaja iz zadnje objave družbe Telekom Slovenije na portalu Ljubljanske Borze SEONET, št. IM-58/25 z dne 6.3.2025, je skupina Telekom Slovenije v letu 2024 poslovala uspešno, preseгла zastavljene cilje in tudi v primerjavi z letom 2023 pomembno izboljšala poslovanje v vseh pomembnih segmentih in na vseh ciljnih trgih. Skupina Telekom Slovenije je v letu 2024 ustvarila 720,0 milijona evrov poslovnih prihodkov, kar je za 2 % več kot v letu 2023 in nad načrtovanimi. Dobiček iz poslovanja pred obrestmi, amortizacijo in davki (EBITDA) je na ravni Skupine Telekom Slovenije dosegel 240,3 milijona evrov, kar je za 5 % oziroma za 11,7 milijona evrov več kot v letu 2023 in 3 % nad načrtovanim. EBITDA marža na ravni skupine predstavlja 33,7 % v prihodkih od prodaje. Neplačila operaterjev računov (v t.i. njihovih spornih delih, ki po našem prepričanju predstavljajo prekomerno zaračunane cene in glede katerih so tudi sproženi pravdni postopki pred sodiščem), očitno ne ogrožajo poslovanja Telekom Slovenije.

Agencija kot že večkrat poudarja, da morata tako prodajalec kot kupec izpolniti svoje pogodbene obveznosti ne glede na izkazano finančno uspešnost izdajatelja računa, kar pomeni, da mora

prodajalec kupcu izročiti blago oz. opraviti zanj storitve, kupec pa za prejeto blago ali storitve račun plačati. Agencija pojasnjuje, da na uspešnost vpliva fakturirana realizacija (ang. sales basis of revenue), kar pomeni, da se pri prihodkih od prodaje upoštevajo izdani računi za prodano blago ali opravljene storitve, in ne plačani računi. Uspešnost torej ni povezana s prejemom plačil za izdane račune, saj podjetje (Telekom Slovenije) evidentira prihodke ob izdaji računov (načelo fakturirane realizacije) in ne tedaj, ko so račun plačani. Poleg tega družba Telekom Slovenije ne ustvarja prihodkov samo na predmetnih reguliranih trgih z drugimi (medomrežno povezanimi) operaterji, temveč tudi na drugih trgih in z drugimi storitvami, ki prav tako vplivajo na rezultate poslovanja.

A1 Slovenija navaja, da so medomrežno povezani operaterji od izdaje regulatornih odločb v letu 2022 dalje podali več pobud za nadzor nad spoštovanjem predmetnih regulatornih odločb s strani Telekom Slovenije. Po informacijah A1 Slovenija agencija v zvezi z veljavno regulacijo ni izvedla še nobenega postopka nadzora, čeprav je (že samo) A1 Slovenija pri agenciji podala več pobud za nadzor. Prav tako agencija ni pojasnila ali objavila, ali so bile podane pobude za izvedbo postopka nadzora neutemeljene in zakaj.

Agencija pojasnjuje, da redno obravnava vsako pobudo za nadzor, ki jo prejme, in to velja seveda tudi za pobude družbe A1 Slovenija. Agencija je na vse prejete pobude odgovorila in pobudnike seznaniila s svojimi ugotovitvami oz. odločitvami.

A1 Slovenija v svojih pripombah večkrat ponavlja, da agencija ne izvaja ERT testov, prav tako ni preverila veleprodajnih cen za potrebe predmetne Analize trga. Čeprav je višina zaračunanih cen jabolko spora med Telekomom Slovenije in operaterji, iz katerega izhaja očitana plačilna nedisciplina operaterjev, ni jasno in/ali javno dostopno, ali in kako agencija izvaja vsakomesečne predvidene/opredeljene ERT teste, saj ERT testi niso dostopni, niso nikjer objavljeni, niti ni določeno opredeljeno, kako se ti izvajajo, ni mogoč noben nadzor, ali Telekom Slovenije sploh spoštuje naloženo regulacijo.

A1 Slovenija trdi, da je dejansko stanje v zadevi tako pavšalno in nepravilno ugotovljeno, da nikakor ne more predstavljati utemeljene dejanske podlage za sprejem regulatorne odločbe v predlagani vsebini. Pravilno in popolno ugotovljeno dejansko stanje je temeljna podstat, na podlagi katere agencija šele začne meritorno pravno presojo, ali je sploh potrebna kakšna sprememba regulacije (če so neplačila ali delna neplačila terjatev Telekom Slovenije iz naslova izvajanja reguliranih storitev po enostransko določenih cenah, ki so nezakonite/previsoke, utemeljena, potem so ravnanja Telekom Slovenije nezakonita, zadrževanje plačil s strani operaterjev pa utemeljena in zakonita), ter sprememba kakšne vsebine regulacije bi bila zakonito potrebna glede na pravilno in popolno ugotovljeno dejansko stanje (ker ni znano, ali je agencija ERT teste opravila oz. jih izvaja skladno z regulatornima odločbama, ni mogoče oceniti, ali je sploh potrebna sprememba regulatornih določb, sploh pa ne, v kakšni vsebini je sprememba izreka odločb potrebna). Analiza bi morala vsebovati rezultate ERT testov (in tudi omogočiti nadzor javnosti nad izvedenimi ERT testi).

Agencija na navedene očitke odgovarja, da redno (periodično) na osnovi podatkov, ki jih prejme od Telekom Slovenije, izvaja ERT teste, predvidene v odločbah. Izračuni ERT so opravljeni ob predpostavki, da so podatki, ki jih agenciji posreduje Telekom Slovenije, pravilni in prikazujejo dejansko stanje (npr. število priključkov, stroškov, prihodkov, deležev, vodilnih produktov ipd.). Rezultat izračuna ERT se lahko spremeni, če se naknadno ugotovijo kakšna druga dejstva (npr.: Telekom Slovenije posreduje vhodne podatke, za katere se naknadno ugotovi, da niso pravilni), ob

ugotovljenem sumu nepravilnosti agencija le-te preverja v nadzornih postopkih. Izvajanje ERT testov temelji na podrobnih računovodskih podatkih, ki jih je Telekom Slovenije označil za poslovno skrivnost, kar je tudi razlog, da agencija teh podatkov ne sme razkriti.

A1 Slovenija v svojih komentarjih na Analizo navaja, da bi veleprodajne cene Telekoma Slovenije za dostop do omrežja na reguliranih trgih morale biti takšne, da bi A1 Slovenija omogočale končnemu uporabniku ponuditi maloprodajno storitev (npr. storitev televizije) po konkurenčnih (enakih) cenah in ostalih pogojih, kot to ponuja Telekom Slovenije. Če je veleprodajna cena previsoka (enaka ali celo višja) od maloprodajnih cen, potem učinkovita konkurenca s strani A1 na maloprodajnem trgu ni mogoča.

Agencija ugotavlja, da se pripomba nanaša na obveznost gospodarske ponovljivosti (ERT), ki pa ni predmet sprememb, predlaganih s to analizo. Ravno obveznost gospodarske ponovljivosti omogoča iskalcem dostopa, da ponovijo maloprodajno ponudbo Telekoma Slovenije, kar je pogoj za učinkovito konkurenco.

A1 Slovenija ugotavlja, da je bistvo vsake upravne odločbe, še posebej pa regulatorne odločbe na tako občutljivem področju, kot je dostop do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo, ki je essential facility za konkurenčne operaterje, da je ta določna oz. določljiva, in sicer tako da je ravnanje reguliranega operaterja mogoče določno opredeliti oz. ga določno ugotoviti. Povedano nekoliko drugače, če operater iskalec dostopa v vsakem trenutku nima javno dostopne informacije o tem, katera veleprodajna cena te storitve na reguliranem trgu je zakonita, skladna z naloženo regulacijo, ali reguliran operater naloženo regulacijo spoštuje s ponujeno ceno ter kje so meje med zakonito in nezakonito ceno.

V Analizi predlagane spremembe obeh odločb, ki se nanašajo na ukrepe za zmanjšanje plačilne nediscipline, urejajo pojem razumnosti zahteve za dostop in tudi jasno določajo, da mora operater iskalec dostopa poravnati obveznosti za storitve operatorskega dostopa po nespornem računu ali nespornem delu računa, obračunanih po cenah, ki so določene v vzorčni ponudbi oziroma neposredno z izrekom regulatorne odločbe. Praksa, kjer operaterji iskalci dostopa po pravilu dvomijo v vsako od teh cen in posledično reklamirajo in ne poravnavajo izstavljenih računov za regulirane storitve, je pripeljala do vedno večje plačilne nediscipline na trgu, kar negativno vpliva na predvidljivost poslovanja. Da bodo določbe še bolj jasne, bo agencija ta del analize dopolnila tako, da bo dodala določili, da cene veljajo, dokler pristojni organ ne odloči drugače in da reklamacija, vložena na višino cene, določene na podlagi te odločbe, ne šteje za upravičeno.

A1 Slovenija opozarja agencijo, da so ravnanja Telekoma Slovenije pri oblikovanju cen dostopa do omrežnih zmogljivosti, določene v Vzročnih ponudbah, izdanih na podlagi regulatornih odločb, ki sta predmet sprememb v tem postopku analize trgov, nezakonita, enostransko postavljene cene pa predstavljajo zlorabo prevladujočega položaja v nasprotju z določbo 8. člena ZPOMK-1, in sicer v zakonsko izrecno prepovedani obliki neposrednega določanja nepoštenih cen.

Agencija na tem mestu še enkrat pojasnjuje, da redno preverja izvajanje obveznosti gospodarske ponovljivosti (ERT), za kar Telekom Slovenije skladno z regulatornima odločbama pošilja zahtevane podatke. V zvezi z navedbami, ki se nanašajo na domnevno zlorabo prevladujočega položaja, agencija pojasnjuje, da je za izvajanje nalog in pristojnosti po Zakonu o preprečevanju omejevanja konkurence

(ZPOmK-2) pristojna Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence.

A1 Slovenija agenciji očita, da ne v ZEKom-2 ne v kakšnem drugem zakonu nima pooblastila za urejanje pogodbenih razmerij med operaterjem s pomembno tržno močjo in operaterjem iskalcem dostopa ter za oblastno poseganje v zakonsko določeno avtonomijo pogodbenih razmerij med temi subjekti. Agencija ima zgolj regulatorne pristojnosti, kot jih določa ZEKom-2, pri čemer gre za nalaganje določenih omejitev operaterju s pomembno tržno močjo. Pri tem agencija nima pravice posegati v že pridobljene pravice operaterjev iskalcev dostopa, ki so jih pridobili s sklenitvijo pogodbe z operaterjem s pomembno tržno močjo.

Agencija v okviru svojih pristojnosti vpliva že na samo sklenitev pogodbe ter seveda tudi na njeno vsebino. S predlaganimi spremembami agencija podrobneje definira, kdaj se zahteva za operaterski dostop še lahko šteje za razumno. Agencija operaterju s pomembno tržno močjo v skladu z določbami 153. člena ZEKom-2 lahko naloži, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za dostop do določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti, ob tem pa hkrati pojasni, kdaj oz. pod kakšnimi pogoji se zahteva operaterja iskalca dostopa šteje za nerazumno ter določi obveznosti in pravice operaterja s pomembno tržno močjo v primerih, ko se zahteva operaterja šteje za nerazumno. S predlaganimi spremembami obeh odločb agencija ne posega v že pridobljene pravice operaterjev iskalcev dostopa, saj je že v trenutno veljavnih odločbah določeno, da mora operater s pomembno tržno močjo ugoditi le razumnim zahtevam za dostop.

A1 Slovenija navaja, da je operater s pomembno tržno močjo z regulacijo sicer omejen pri izbiri pogodbenega partnerja na trgu veleprodajnega dostopa (zakonsko določena kontrahirna dolžnost operaterja s pomembno tržno močjo na reguliranih veleprodajnih trgih), vendar pa ima kot vsak gospodarski subjekt na voljo vse instrumente veljavnega pravnega reda, s katerimi lahko ustrezno in učinkovito poskrbi za zaščito svojih pogodbenih pravic in svojih finančnih interesov. Ustavno sodišče Republike Slovenije je v odločbi U-I-158/17 z dne 13. 10. 2022, v kateri je med drugim presojalo ustavnost desetega odstavka 7. člena Zakona o dimnikarskih storitvah, ki določa kontrahirno dolžnost dimnikarske družbe, že presodilo, da okoliščina, da uporabniki storitev ne bodo plačali izvedenih storitev, ni razlog za izognitev kontrahirni dolžnosti. Pojasnilo je, da je nosilec kontrahirne dolžnosti v primeru neplačila zagotovljeno sodno varstvo v izvršilnem postopku. In enako velja za operaterja s pomembno tržno močjo – v primeru neplačila izvedenih storitev zagotavljanja veleprodajnega dostopa je operaterju s pomembno tržno močjo zagotovljeno sodno varstvo v sodnem (izvršilnem ali pravnem) postopku.

Agencija odgovarja, da s svojimi ukrepi odpravlja anomalije, med katere lahko sodi tako morebitna zloraba prevladujočega položaja, kot tudi morebitna plačilna nedisciplina. Citirane odločbe U-I-158/17 v predmetni zadevi ni mogoče uporabiti na način, kot se zavzema A1 Slovenija. Omenjena odločba se namreč nanaša na presojo ustavnosti posameznih določb Zakona o dimnikarskih storitvah (Uradni list RS 68/16, v nadaljevanju: ZDimS), pri čemer pa so že določbe ZEKom-2 in ZDimS povsem neprimerljive, saj na drugačen način urejajo povsem drugačna razmerja oziroma področja. Ex ante regulacija elektronskih komunikacij namreč ureja razmerja na veleprodajnem trgu, kjer nastopa omejeno število večjih pogodbenih partnerjev, medtem ko se dimnikarske storitve ponujajo na maloprodajnem trgu množici končnih odjemalcev. Zato morebitno neplačilo posamezne stranke praviloma ni primerljivo z veleprodajnim trgom elektronskih komunikacij (operater je veliko bolj izpostavljen velikim kupcem). Poleg tega je na trgu elektronskih komunikacij obveznost zagotavljanja

veleprodajnih produktov (kar A1 poimenuje kontrahirna dolžnost) naložena šele z regulatorno odločbo in tudi ne velja za vse operaterje, temveč zgolj za OPTM. Agencija še pojasnjuje, da ponudnik na prostem trgu nima obveznosti, da posluje z neplačnikom, zato je tudi primerno, da prevzame večje tveganje v primeru neplačil, saj je odnos med njima prostovoljen.

A1 Slovenija trdi, da agencija s predlagano spremembo regulatornih odločb vzpostavlja fikcijo, kdaj se šteje zahteva za dostop za nerazumno, pri čemer to fikcijo veže na nadaljnjo fikcijo, kdaj se izdani račun ali del računa Telekom Slovenije za opravljane storitve v okviru regulatornih odločb šteje za nespornega. Agencija je v naprej odločila, da med strankama (spora) ni mogoče voditi postopka medoperaterskega spora po določbah ZEKom-2 ter spremenila režim razmerja upnik – dolžnik, kot ga opredeljujejo splošna pravila obligacijskega prava in pravila prisilne izterjave zapadlih neplačanih obveznosti po določbah Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ).

Tudi T-2 navaja, da operaterji v zvezi spornim zaračunavanjem ne morejo pred agencijo začeti medoperaterskega spora, saj agencija predloge za rešitev medoperaterskega spora, ki se nanašajo na cenovno regulacijo, zavrže.

Agencija s predlaganimi spremembami na noben način ne posega v ureditev instituta medoperaterskega spora ali ga kakorkoli spreminja. Prav tako pa predlagane spremembe odločb v ničemer ne spreminjajo režima upnik – dolžnik, saj bo moral operater na enak način kot do sedaj morebitne dolgove izterjati v skladu z obstoječimi predpisi. Glede trditev T-2, da zoper cenovno regulacijo ni možno sprožiti spora, pa agencija dodaja, da se pravilnost izračuna reguliranih cen preverja v postopkih nadzora in ne v medoperaterskih sporih, kjer sprejeta odločitev velja zgolj med vpletenima operaterjema za konkretni primer, ne pa zoper vse upravičence na trgu. Tako stališče je potrdilo tudi Upravno sodišče v sodbi IU 1229/2020 z dne 23. 5. 2024.

A1 Slovenija navaja, da je enostransko postavljena cena dostopa do omrežnih zmogljivosti s strani Telekoma Slovenije v predmetni zadevi previsoka glede maloprodajne cene operaterja s pomembno tržno močjo (gre za nezakonito postavljeno ceno v obliki cenovnih škarij, kar predstavlja tako kršitev regulatorne odločbe kot tudi kršitev pravil varstva konkurence po ZPOmK-2). Nadzorni postopki agencije so bodisi predolgi ter se vodijo brez udeležbe in možnosti vpogleda drugih operaterjev in pride do napak in nezakonitosti itd., zato je edina možnost operaterja iskalca, da izdane račune Telekom Slovenije plača v nespornem delu.

Telekomu Slovenije so kot operaterju s pomembno tržno močjo naložene tudi cenovne obveznosti, ki jih pri oblikovanju cen mora spoštovati. Dokler agencija ne ugotovi nepravilnosti, so tako določene cene veljavne in jih je potrebno spoštovati. V kolikor operater iskalec dostopa smatra ali ima celo dokaz za nepravilnosti pri določitvi cen, lahko glede tega na agencijo poda predlog za uvedbo nadzornega postopka, v katerem bo agencija ugotavljala pravilnost določenih cen. Kakršnokoli enostransko določanje cen s strani operaterjev iskalcev dostopa je brez pravne podlage, dodatno pa ob odsotnosti vseh potrebnih podatkov za tak izračun niti ni možno pričakovati pravilnosti tako določenih cen.

A1 Slovenija opozarja, da glede na postavljene pogoje reklamacij agencija iz neznanega razloga spregleda, da reklamacija zoper račun, za postavke, ki temeljijo na ERT preizkusu gospodarske ponovljivosti, sploh ne dovoli reklamacije. V okviru pacta sunt servanda, na katerem agencija temelji

celotno idejo Priporočila in spremembe odločb, načelo pravzaprav ne zdrži, saj nima noben operater iskalec dostopa v odnosu do Telekom Slovenije pogajalske moči ne glede reguliranih tehničnih ne glede reguliranih cenovnih obveznosti.

Kot že večkrat pojasnjeno, predlagane spremembe odločb določajo, da mora operater poravnati svoje zapadle obveznosti, obračunane po cenah, ki so določene v vzorčni ponudbi oziroma neposredno z izrekom odločbe. Te cene veljajo, dokler pristojni organ ne odloči drugače. Reklamacija, vložena na višino cene, določene na podlagi te odločbe, ne šteje za upravičeno. Ob sumu nepravilno določenih cen ima operater iskalec dostopa možnost zahtevati preverbo teh cen v postopku nadzora. Glede reguliranih tehničnih ali cenovnih obveznosti se seveda ni možno pogajati oz. vsaj ni pričakovati, da bi se operater s pomembno tržno močjo (v svojo škodo) pogajal o zanj manj ugodnih pogojih obveznosti dopustitve dostopa, kot so mu naloženi.

A1 Slovenija navaja, da je upnik neplačane terjatve tisti, ki je upravičen od dolžnika (ki je terjatev le delno plačal) svojo terjatev uveljavljati v sodnih ali drugih postopkih. Pri čemer je dolžan glede na podane ugovore oz. reklamacije izdanih računov dokazovati, da so bili računi izdani zakonito in so terjatve utemeljene. Agencija bi z vzpostavitvijo predlaganega sistema varovanja Telekom Slovenije prevzela dokazno breme z upnika – Telekom Slovenije na dolžnike – operaterje iskalce dostopa, in sicer bi morali operaterji dokazovati zlorabo prevladujočega položaja – naravnega monopola v posebnih postopkih pred sodiščem, Telekom Slovenije pa bi predstavljal pasivno stranko, namesto da bi bil Telekom Slovenije tisti, ki bi moral pred sodiščem dokazovati, da so njegove terjatve zakonite in utemeljene, in plačilo uveljavljati pred sodiščem. Namesto splošno zakonsko predvidenega načina uveljavljanja terjatev (s strani upnika proti dolžniku), predlog agencije iz Analize predlaga breme uveljavljanja nezakonitega ravnanja Telekom Slovenije na (pogodbeno) bistveno šibkejšo stranke, ki imajo izjemno omejen dostop do temeljnih dejstev in okoliščin, s katerimi bi dokazovale nezakonitost ravnanj Telekom Slovenije. Zgolj Telekom Slovenije in agencija imata vse potrebne podatke za neposredno ugotavljanje pravilnosti in zakonitosti ravnanj Telekom Slovenije pri postavljanju cen dostopa do omrežnih zmogljivosti. Agencija pri predlogu sprememb v ničemer ne upošteva položaja operaterja dolžnika, ki plačuje zanj nesporni del računa in zavrača plačilo spornega dela računa.

T-2 podobno navaja, da agencija v predlogu od operaterjev zahteva, da ob vložitvi reklamacije računa predložijo dokazila za svoje navedbe. Za izračun pravilne cene skladno z odločbo so potrebni podatki Telekom Slovenije, kateri pa so drugim operaterjem nedostopni. Operaterjem je tako onemogočeno, da bi izvedel ERT test in s tem izračunal pravilnost cen veleprodajnih storitev - agencija je zahteve za dostop do teh podatkov zavrnila oziroma jih je v posredovani dokumentaciji v celoti zakrila. Agencija tako s predlogom ukrepov zahteva predložitev dokazil, hkrati pa zavrača dostop do podatkov, s katerimi bi operaterji taka dokazila zagotovili. Pristop je problematičen zlasti z vidika, da je breme dokazovanja nezakonitosti cen prevzeto na operaterje iskalce dostopa, namesto, da bi skladnost cen dokazoval Telekom Slovenije.

Tudi Telemach v svojem odgovoru opozarja, da je reklamacije računov operatorskega dostopa zelo težko uveljavljati in stroškovno dokazati, saj jim za upravičenost določenih cen niso znani stroškovni izračuni in pravilnost le teh. Telekom Slovenije ima v vzorčni ponudbi objavljene veleprodajne cene, ki niso neposredno določene v odločbi, ampak jih izračunajo na podlagi stroškovnega modela določenega v odločbi. Pravilnost teh izračunov naj bi preverjala agencija, pa še to samo za vodilne produkte, za katere pa prav tako ni javno znano, kateri so. Torej, kako naj operater pravilno in

utemeljeno poda in obrazloži reklamacijo zoper izstavljen račun ali del računa za opravljene storitve operatorskega dostopa, z vsemi naštetimi elementi in dokazili, ki jih navaja nova Analiza, če pa nima podatka katere stroške zajema stroškovni model in pravilnosti stroškovnega izračuna določene cene v vzorčni ponudbi? Zaradi netransparentnosti pri določanju regulatornih cen je praktično nemogoče podati utemeljeno reklamacijo na račun za opravljene storitve operatorskega dostopa. Telemach nasprotuje, da se hude materialne posledice, kot je omejevanje ali celo prenehanje zagotavljanja operatorskega dostopa, uveljavlja za neplačila zaradi nestrinjanja z vsebino računov. To je pretiran in nesorazmeren ukrep, ki daje možnost operaterju s pomembno tržno močjo, da enostransko izrablja svoj prevladujoč položaj na trgu, ki je v nasprotju z ZEKom-2 in ZPOMK-2.

Kot pojasnjeno že predhodno, agencija odgovarja, da mora Telekom Slovenije ob morebitnih neplačanih terjatvah le-te izterjati na način, kot to ureja ustrezna zakonodaja v RS. Predlagane spremembe odločb v to v ničemer ne posegajo, prav tako tudi ne prevajajo dokaznega bremena na nasprotno pogodbeno stranko, ki mora tudi po dosedanji regulaciji pred sodiščem dokazovati, zakaj račun po njenem mnenju ni pravilen. Prav tako zaradi predlaganih sprememb operaterjem iskalcem dostopa ne bo potrebno dokazovati morebitnih zlorab prevladujočega položaja.

Operater s pomembno tržno močjo nosi breme in odgovornost, da v skladu z regulatorno odločbo skrbno pripravi ustrezno vzorčno ponudbo, vključno s ceno (če ni le-ta že neposredno določena v regulatorni odločbi). Agencija v regulatorni odločbi praviloma predpisuje metodologijo izračuna cen (z izjemo določitve nekaj osnovnih cen). Konkretno cene, ki so navedene v vzorčni ponudbi in se uporabljajo pri izstavljanju računov, operater s pomembno tržno močjo oblikuje po predpisani metodologiji. Reklamacija, vložena na višino cene, določene na podlagi te odločbe, ne šteje za upravičeno. Operaterji iskalci dostopa imajo možnost koriščenja pravnih sredstev (tudi glede cene), ki so jim sicer na voljo (npr. pred agencijo ali pred sodišči). To torej v praksi lahko pomeni, da bi operater s pomembno tržno močjo – če bi tako ugotovil pristojni organ – naknadno moral operaterjem iskalcem dostopa povrniti določene zneske (npr. če bi se naknadno ugotovilo, da je prišlo do previsokih cen operatorskega dostopa). Po oceni agencije pa bi zlorabo pravic oziroma anomalijo predstavljala situacija, v kateri bi se operaterji iskalci dostopa posluževali reguliranega operatorskega dostopa, ki ga je operater s pomembno tržno močjo dolžan zagotavljati, zanj pa ne bi plačevali. Prav tako bi anomalijo predstavljal položaj, ko bi bilo operaterjem iskalcem dostopa (do odločitve pristojnih organov) prepuščeno, da si sami, brez ustreznih podatkov, potrebnih za izračun, določajo ceno, ki so jo še pripravljali plačevati za reguliran dostop. Kot že pojasnjeno, je namreč operater s pomembno tržno močjo oziroma njegova vzorčna ponudba tista, ki na podlagi regulatorne odločbe definira pogoje operatorskega dostopa vključno s cenami, dokler pristojni organ ne ugotovi drugače.

Agencija je pogoj, da mora biti reklamacija argumentirana, določila zato, da bi se izognili vlaganjem neupravičenih in pavšalnih reklamacij. Agencija se strinja, da operater ERT testa ne more izvesti, ne da bi razpolagal s podrobnimi računovodskimi podatki Telekoma Slovenije, ki pa jih agencija operaterjem ne more posredovati, ker jih je Telekom Slovenije označil kot poslovno skrivnost. Agencija se omenjenega problema zaveda, zato, kot je pojasnila že zgoraj, redno, na mesečni ravni od Telekoma Slovenije prejema z regulatorno odločbo zahtevane podatke in opravlja ERT teste. Agencija bo cene redno preverjala tudi v bodoče in po potrebi ustrezno ukrepala.

Glede trditev A1 Slovenija, da agencija ne upošteva položaja operaterja dolžnika, ki mora sedaj plačati tudi zanj sporen del računa, agencija ponavlja, da ima tak operater še vedno na voljo vsa pravna sredstva po veljavni zakonodaji. V kolikor bi se njegove trditve izkazale za resnične in utemeljene, pa

lahko od OPTM zahteva vračilo preveč plačnih zneskov, skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi.

Seveda pa obstajajo tudi drugi razlogi za reklamacije, ki se ne nanašajo le na izračun cen storitev, in tudi v takšnih primerih morajo operaterji iskalci dostopa reklamacijo vložiti pravilno in s potrebnimi argumenti in dokazili, s katerimi razpolagajo.

A1 Slovenija opozarja, da je predlagano besedilo sprememb veljavne regulacije s strani agencije nedoločno, nejasno in neopredeljeno glede sledeče vsebine:

- *agencija ne opredeli, kako se izdani račun Telekom Slovenije reklamira »upravičeno« in »argumentirano«.*
- *agencija ne opredeli, kaj pomeni termin »jasno opredeljen reklamacijski razlog z vsemi ustreznimi dokazili«?*
- *agencija glede pravilno podane reklamacije računa ne opredeli:*
 - *Obseg in način obrazložitve razlogov za zavrnite računa ni opredeljen,*
 - *Predlog rešitve situacije je popolnoma odprt na interpretacijo,*
 - *Zahteva za predložitev dokazil ni opredeljena, da bi bilo mogoče v naprej predvideti, kakšna dokazila so ustrezna in kakšna ne.*

Na podlagi predlagane ureditve spremembe regulatornih določb ima namreč Telekom Slovenije možnost pavšalno zavrniti vsakršno reklamacijo operaterja iskalca dostopa, in sicer ne glede na to, kako natančno ali nenatančno, utemeljeno ali neutemeljeno, s koliko dokazi in kakšne kvalitete operater poda reklamacijo računa.

Dodati velja, da bi predlagani način presoje nerazumnosti zahteve za operatorski dostop predstavljal del veljavne regulacije, ki jo agencija preverja zgolj v postopku inšpekcijskega nadzora. Glede na javno izražena stališča agencije v predmetni situaciji (zmotno sicer) ni mogoč niti medoperatorski spor po določbah ZEKom-2.

Po oceni A1 Slovenija je takšna ureditev protiustavna. Ker regulatorna odločba predstavlja del veljavnih predpisov, mora biti skladno z načelom pravne države iz 2. člena Ustave RS in načelom zakonitosti predvidljiva, določljiva in jasna. Teh zahtev predlagana ureditev ne izpolnjuje.

Agencija odgovarja, da je s predlaganimi spremembami v tretjem odstavku 6. točke odločbe na upoštevem trgu 1 oz. tretjem odstavku 1) alineje 2. točke odločbe na upoštevem trgu 3b pojasnjeno, kdaj se šteje, da je bila reklamacija vložena pravočasno, upravičeno in argumentirano.

Agencija v odločbi ne more zajeti vseh možnih realnih situacij, do katerih lahko pride pri izvrševanju obveznosti (in pravic) operatorskega dostopa, zaradi česar ni možno bolj podrobno specificirati navedenih vsebin, ki so lahko zelo različne od primera do primera. Agencija je na določljiv način predpisala sestavine reklamacije, ki omogočajo jasno usmeritev glede obveznosti v okviru različnih konkretnih situacij. Pavšalno vloženi reklamaciji brez dovolj podrobno navedenih reklamacijskih razlogov in dokazov ter brez predloga za rešitev reklamacije ni možno ustrezno obravnavati, zato se od vlagatelja reklamacije upravičeno pričakuje, da bo le-to vložil korektno, v pravem obsegu in z ustreznimi dokazili za svoje trditve.

Telekom Slovenije ima kot operater s pomembno tržno močjo z odločbo naložene obveznosti, ki jih mora spoštovati, v nasprotnem tvega, da agencija v nadzornem postopku ugotovi kršitve teh obveznosti in jih v skladu s svojimi pooblastili tudi sankcionira. Operater iskalec dostopa mora sicer tak račun res poravnati, ob podani prijavi na agencijo in po končanem postopku, ki bi potrdil njegove

navedbe, pa bi morebitno preplačani del računa seveda dobil povrnjen skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi. Agencija še pojasnjuje, da ureditev v regulatorni odločbi ne vpliva na možnost izbire pravnih sredstev, ki so operaterjem na voljo skladno z veljavno zakonodajo.

V nadaljevanju A1 Slovenija zatrjuje, da bi agencija s predlaganimi spremembami operaterju s pomembno tržno močjo omogočila še lažjo in učinkovitejšo zlorabo prevladujočega položaja, sicer prepovedano z določbo 8. člena ZPOMK-2 in določbo 102. člena PDEU.

Agencija zavrača navedbe, da naj bi predlagane spremembe olajšale zlorabo prevladujočega položaja. Kot je predhodno že večkrat pojasnjeno, se od obeh pogodbenih strani pričakuje izpolnjevanje pogodbenih obveznosti, med katere spada tudi plačilo za opravljene storitve. Predlagane spremembe se uporabijo le v primeru, ko operater iskalec dostopa ne plača za storitve, ki jih je koristil. Prav tako je tudi že pojasnjeno, da se storitve obračunajo po cenah, kot so določene v vzorčni ponudbi oz. neposredno z odločbo. Na tem mestu še enkrat poudarjamo, da agencija redno izvaja ERT teste. V kolikor bi se kadarkoli izkazalo, da so cene, po katerih je operater s pomembno tržno močjo obračunal svoje storitve, v neskladju z naloženimi obveznostmi, bo operater iskalec dostopa seveda upravičen do vračila morebitno preplačanega zneska skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi.

A1 Slovenija ugotavlja, da glede na predlog spremembe regulacije vse negativne pravne posledice »plačilne nediscipline« zadenejo operaterja iskalca operatorskega dostopa.

Agencija odgovarja, da v primeru, če operater iskalec dostopa poravnava obveznosti za opravljene storitve po cenah, kot so objavljene v vzorčni ponudbi oz. neposredno v odločbi, se ukrepi, predvideni zaradi plačilne nediscipline, ne uporabijo. Če pa operater iskalec dostopa uporabljenih storitev ni plačal, je pa seveda nujno, da posledice nosi sam.

A1 Slovenija pripominja, da se s predlaganimi spremembami operaterju dolžniku dejansko nalaga plačilo celotnega zneska, vključno z delom, ki je zanj sporen. Posledično je povsem brez pomena razlikovanje med spornim in nespornim računom oziroma delom računa, saj je operater dolžnik v vsakem primeru dolžan plačati celotni izdani račun, in sicer tako nesporni kot tudi sporni (del) račun(a). Glede na predlagano ureditev spremenjene regulacije bi operater dolžnik v vsakem primeru moral v celoti plačati enostransko določeno ceno iz vzorčne ponudbe Telekoma Slovenije oziroma neposredno z izrekom regulatorne odločbe (dejansko to pomeni, da mora plačati celotni zaračunani znesek) ter nato varstvo iskati pri sodišču, saj predlagana sprememba ne predvideva nobenega reševanja medoperatorskega spora s strani agencije (ki razpolaga z vsemi potrebnimi podatki), niti ni mogoče v zvezi s spornimi vprašanji sprožiti postopka nadzora, kjer bi imel operater dolžnik možnost kakorkoli sodelovati v postopku in dokazovati pravilnost svojih trditev iz reklamacije računa. Operater iskalec dostopa nima nobene pravne zaščite, ko je ujet v izrivanje s trga s previsokimi veleprodajnimi cenami, ki ga izvaja konkurent, ki ima 100 % tržni veleprodajni delež. Jasno pa je, da je predviden institut reklamacije povsem odveč in sam sebi namen, agencija očitno spremembi regulacije zgolj na videz poskuša dajati neko sliko legitimnosti in možnosti uveljavljanja stališč s strani operaterja dolžnika.

Agencija odgovarja, da lahko operater iskalec dostopa poda reklamacijo na katerikoli element računa, če ima ustrezne argumente in dokaze. Reklamacija se tako lahko nanaša na primer na količino ali kakovost opravljenih storitev, spoštovanje SLA-jev, idr., in tudi na višino obračunanih cen storitev.

Operater s pomembno tržno močjo mora vsako prejeto reklamacijo obravnavati in jo, v kolikor je upravičena, tudi upoštevati.

Glede pravice do sprožitve medoperaterskega spora in postopkov v zvezi s tem pa agencija pojasnjuje, da so le-ti določeni z zakonom (ZEKom-2) in vanje agencija s predlaganimi predlogi ne posega. Ne drži, da operater iskalec dostopa nima nobene pravne zaščite, saj mu le-ta pripada po zakonu. Prav tako ima tak operater kadarkoli možnost prijave suma nezakonitega ravnanja in pri tem predložiti vse dokaze, ki jih ima, agencija pa mora vsako prejeto prijavo obravnavati v okviru inšpekcijskega nadzora.

Pri tem je sicer potrebno opozoriti, da v okviru medoperaterskega spora ni mogoče spreminjati že naloženih regulatornih obveznosti, odločanje o medoperaterskih sporih pa je v razmerju do regulacije trga zgolj subsidiarnega značaja, o čemer vsem se je že izreklo tudi Upravno sodišče v zadevah IU 988/2009 in IU 1229/2020. Zato v postopku reševanja spora ni mogoče utemeljeno zahtevati drugačne ureditve, kot je bila določena z regulatorno odločbo.

A1 Slovenija je mnenja, da je predlagana sprememba regulatornih določb, izdanih Telekomu Slovenije, v nasprotju s temeljnim namenom in smislom regulacije operaterjev s pomembno tržno močjo, kot jo predvideva ZEKom-2. Namen regulacije operaterjev s pomembno tržno močjo zagotoviti takšne pogoje na trgu, da bodo lahko operaterji, ki nimajo pomembne tržne moči, učinkovito tekmovali z operaterjem, ki ima pomembno tržno moč. Na tej pravno podlagi je v neposrednem nasprotju s smislom in namenom regulacije po zakonu, da ima agencija namen Telekomu Slovenije kot deklariranemu operaterju s pomembno tržno močjo v razmerju do operaterjev iskalcev operaterskega dostopa zagotavljati posebno varstvo v razmerju do operaterjev, ki nimajo takšne tržne moči. V primeru neplačila je Telekomu Slovenije – tako kot vsem drugim pravnim subjektom – na voljo postopek sodne izvršbe. Zakaj institut izvršbe in določila ZIZ ne bi bila zadosten okvir za zavarovanje interesov Telekoma Slovenije in čemu je potrebno posebno pravno varstvo s posebno ureditvijo prav za Telekom Slovenije, ki je tako rekoč naravni monopolist, agencija v Analizi ne pojasni niti z besedo.

Podobno navaja tudi T-2, ko trdi, da je namen regulacije operaterjev s pomembno tržno močjo, določene v 3. poglavju ZEKom-2, v preprečevanju zlorabe njihovega prevladujočega položaja na trgu, da bi zagotovili pošteno konkurenco. Naložitev obveznosti dopustitve dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti omogoča drugim operaterjem, da dostopajo do infrastrukture, ki jo ne bi mogli zgraditi sami, ter po reguliranih cenah, ki zagotavljajo konkurenco na trgu. Osnovna premisa te regulacije je, da so ukrepi regulacije operaterjev s pomembno tržno močjo namenjeni izenačevanju tržnega položaja za druge operaterje, ne pa podeljevanju posebnih pravic operaterju s pomembno tržno močjo, kot se to očitno trudi doseči agencija.

Tako A1 Slovenija kot T-2 pravilno navajata, da je namen regulacije operaterjev s pomembno tržno močjo zagotoviti takšne pogoje na trgu, da bodo lahko operaterji, ki nimajo pomembne tržne moči, učinkovito konkurirali operaterju, ki ima pomembno tržno moč, oziroma v preprečevanju zlorabe njegovega prevladujočega položaja na trgu, da bi zagotovili pošteno konkurenco. Tem načelom seveda s predlaganimi ukrepi sledi tudi agencija in je v predmetni analizi predlagala takšne ukrepe, ki bi v največji možni meri zagotavljali ustrezne pogoje za učinkovito konkurenco. Vsako odstopanje od predvidenih ukrepov, tudi neplačevanje računov za opravljene storitve s strani operaterjev iskalcev dostopa, ruši krhko razmerje med deležniki na trgu in izničuje ukrepe agencije ter posledično izkrivlja konkurenco. Situacija, v kateri bi se operaterji iskalci dostopa posluževali reguliranega operaterskega dostopa, ki ga je operater s pomembno tržno močjo dolžan zagotavljati, zanj pa ne bi

plačevali oz. bi plačevali po ceni, ki bi jo sami smatrali za primerno, bi po prepričanju agencije ustvarjala anomalije na trgu.

A1 Slovenija dodaja, da je Telekom Slovenije kot operater s pomembno tržno močjo tisti, ki ima ekonomski interes, da prejme plačilo za svoje storitve in v primeru neplačila veljavna zakonodaja daje upniku različne možnosti za sprožanje postopkov pravnega varstva v primeru neplačila. Gre za povsem splošno ureditev, veljavno v vseh obligacijskih razmerjih. Predlagani režim agencije je v popolnem nasprotju s splošno uveljavljenimi pravili izterjatve terjatev.

Agencija pojasnjuje, da je res, da ima upnik na trgu različne možnosti pravnega varstva v primeru neplačila. Seveda pa ima vsak ponudnik na prostem, nereguliranem trgu, vedno tudi možnost izbire, s kom, v kakšnem obsegu in na kakšen način bo posloval, in nima obveznosti, da posluje z neplačnikom. Odnos med njima je prostovoljen, zato je tudi primerno, da prevzame večje tveganje v primeru neplačil. Telekom Slovenije kot operater s pomembno tržno močjo, pa te izbire nima, saj mu obveznosti iz odločbe nalagajo, da mora (pod razumnimi pogoji) omogočiti operatorski dostop vsakemu operaterju, ki to zahteva. Ker je, kot je bilo pojasnjeno že v Analizi, v preteklosti prihajalo do plačilne nediscipline takšnih razsežnosti, ki že lahko vpliva na poslovanje Telekoma Slovenije, je agencija predlagala ukrepe glede plačilne nediscipline, ki bi takšno obnašanje operaterjev iskalcev dostopa omejilo. S predlaganimi spremembami agencija ne posega v postopek izterjave, omogoča pa upniku, da zaustavi nadaljnjo akumulacijo neporavnanih terjatev.

A1 Slovenija predlaga, da agencija iz morebitne spremembe regulatornih odločb izključi v Analizi predlagane spremembe, in sicer:

- *obveznosti dopustitve operatorskega dostopa na upoštevem trgu 1 predlagane (označene) spremembe v 5., 6. in 7. točki izreka, ter*
- *obveznosti dopustitve operatorskega dostopa na upoštevem trgu 3b predlagane (označene) spremembe v 2. točki izreka.*

Kot sledi že iz zgoraj navedenih odgovorov na pripombe družbe A1 Slovenija v javnih obravnavi Analize in predlaganih ukrepov, agencija predloga družbe A1 Slovenija ne bo upoštevala, saj s svojimi argumenti ni dokazala njegove upravičenosti.

Telekom Slovenije opozarja, da trenutno predlagana opredelitev (ne)spornosti računa ali njegovega dela ne omogoča nikakršne pravne in regulatorne predvidljivosti ter pravne varnosti. Nekateri operaterji že v okviru obstoječega poslovnega sodelovanja s Telekomom Slovenije zatrjujejo, da so cene, ki jih Telekom Slovenije objavi v vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi, neskladne z regulatorno odločbo, pri čemer pred agencijo v zvezi s tem ni sprožen noben postopek, operaterji dolžniki pa arbitrarno določajo cene za opravljene storitve. Zaradi navedenega je zaradi predvidljivosti delovanja trga in pravne varnosti nujno dodati nedvoumno pojasnilo, da je cena, ki je določena v vzorčni ponudbi ali neposredno z izrekom regulatorne odločbe, veljavna, dokler pristojni organ ne odloči drugače, ne glede na to ali je operater ceno reklamiral ali ne.

Agencija ugotavlja, da besedilo obstoječega predloga ni dovolj jasno, zato bo v izogib morebitnim različnim interpretacijam upoštevala predlog Telekoma Slovenije in besedilo predloga sprememb ustrezno dopolnila z določbo, da se bosta:

- drugi in tretji odstavek 6. točke izreka odločbe na upoštevem trgu 1 in
- drugi in tretji odstavek 2.1 točke izreka odločbe na upoštevem trgu 3b

glasila:

»Zahteva za zagotavljanje operatorskega dostopa šteje za nerazumno:

- če operater, v roku iz pisnega opomina zaradi neplačila, ki ne sme biti krajši od 15 dni, ni poravnal svojih zapadlih obveznosti za storitve operatorskega dostopa po nespornem računu ali nespornem delu računa, obračunanih po cenah, ki so določene v vzorčni ponudbi oziroma neposredno z izrekom te odločbe, dokler pristojni organ ne odloči drugače in
- pogodbeno dogovorjeno zavarovanje, ki ga je predložil operater, je neveljavno ali ne zadostuje za poravnavo obveznosti iz prejšnje alineje, operater pa na pisni poziv družbe Telekom Slovenije d. d. v roku 15 dni ni obnovil zavarovanja,

pri čemer se za nesporen račun ali nesporen del računa šteje račun ali del računa, pri katerem količina, kakovost ali cene storitev operatorskega dostopa niso bile reklamirane pravočasno, upravičeno in argumentirano, skladno z določili naslednjega odstavka te točke/alineje.

Šteje se, da je reklamacija zoper izstavljen račun ali del računa za opravljene storitve operatorskega dostopa pravilno podana, če je vložena v roku 15 dni od prejema računa in če je iz reklamacije jasno razviden reklamacijski razlog z vsemi ustreznimi dokazili in tudi nesporen del računa. Pravilno podana reklamacija mora vsebovati vsaj:

- določno navedene postavke na izstavljenem računu, s katerimi se operater ne strinja,
- obrazložitev razlogov, zakaj se z njimi ne strinja,
- priložena dokazila za svoje navedbe in
- predlog rešitve nastale situacije.

Reklamacija, vložena na višino cene, določene na podlagi te odločbe, ne šteje za upravičeno.

Operater T-2 v svojem odgovoru na predlog sprememb odločb na trgih 1 in 3b, povezanih z nerazumnimi zahtevami za operatorski dostop, navaja, da lahko agencija skladno s 153. členom ZEKom-2 z regulatorno odločbo naloži določenemu operaterju omrežja s pomembno tržno močjo obveznost, da ugoti vsem razumnim zahtevam za operatorski dostop do določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti in njihovo uporabo. Zakon v nadaljevanju člena našteva primere obveznosti, ki jih agencija lahko naloži operaterju s pomembno tržno močjo (drugi odstavek) ter dejavnike, ki jih mora pri tem upoštevati (tretji odstavek). Skladno s petim odstavkom 153. člena lahko Agencija s splošnim aktom podrobneje uredi vprašanja, ki se pojavijo pri izvrševanju tega člena. Pri tem lahko določi zlasti tehnične ali operativne pogoje dostopa, ki jih morajo upravičenci oziroma ponudniki izpolnjevati za zagotovitev normalnega delovanja omrežja.

Iz zgornjega besedila izhaja, da bi agencija, če že, lahko napolnila vsebino zakonskega pojma razumnost oz. nerazumnost zahteve za dostop samo s splošnim aktom za izvrševanje javnih pooblastil, torej z aktom, ki je po pravni naravi splošni izvršilni predpis in ne odločbo kot posamičnim aktom. Vendar besedne zveze »zlasti tehnične ali operativne pogoje dostopa« v petem odstavku 153. člena ZEKom-2 ni mogoče razlagati tako, da agencija s splošnim aktom lahko predpiše tudi kriterije, kdaj se šteje zahteva za operatorski dostop za razumno, ki niso tehnični ali operativni pogoji.

Agencija pojasnjuje, da ima kot regulatorni organ za področje elektronskih komunikacij z zakoni naloženo obveznost poseganja na trg elektronskih komunikacij pod natančno določenimi pogoji. Zakonodaja nalaga operaterjem medomrežno povezovanje, ravno tako pa določa, da agencija pod določenimi pogoji nalaga ukrepe, ki jih lahko naloži operaterju s pomembno tržno močjo z namenom zagotavljanja konkurenčnih razmer na trgu. V okviru regulacije določenega upoštevne trga namreč agencija na podlagi ZEKom-2 operaterju s pomembno tržno močjo naloži tudi obveznost dopustitve

operatorskega dostopa do komunikacijskih objektov in določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe. Pri tem ZEKom-2 v 153. členu določa, da agencija lahko z odločbo operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za operatorski dostop do določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti in njihovo uporabo. Agencija s predmetnim predlogom sprememb odločb ne nalaga novih ukrepov, pač pa podrobneje opredeljuje že naložene ukrepe, konkretno razumnost zahteve za operatorski dostop. S tem agencija poskuša preprečevati situacije, v katerih bi operaterji iskalci dostopa uporabljali reguliran dostop do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo, ki ga je le-ta dolžan zagotavljati, zanj pa ne bi plačevali ali bi plačevali le delno. Takšne situacije lahko vodijo v zlorabo pravic in zahteve za dostop do omrežja v primeru neplačil za že prejete storitve dostopa niso razumne.

Agencija bi tako morala biti seznanjena, da (delno) neplačevanje računov ne predstavlja nujno plačilne nediscipline operaterjev temveč je v največji meri posledica neučinkovitosti in neudejanjene cenovne regulacije, zaradi katere so (nekateri) operaterji primorani zavračati po njihovem prepričanju previsoke cene veleprodajnih storitev ter v zvezi s tem začeti sodne postopke. Agencija navedeno dejstvo povsem zanemari in odgovornost za neplačila v celoti prevali na stran operaterjev iskalcov dostopa, namesto da bi razloge iskala pri Telekomu Slovenije, ki mu je očitana kršitev cenovne regulacije in zloraba prevladujočega položaja oziroma pri sami sebi, ki je pristojna za udejanjanje regulacije.

Agencija odgovarja, da je operater s pomembno tržno močjo odgovoren, da v skladu z obveznostmi, naloženimi z regulatorno odločbo, pripravi ustrezno vzorčno ponudbo, vključno s cenami storitev. Konkretno cene, ki so navedene v vzorčni ponudbi in se uporabljajo pri izstavljanju računov, operater s pomembno tržno močjo oblikuje po predpisani metodologiji, razen če jih je agencija predpisala neposredno z odločbo. Operaterji iskalci dostopa imajo možnost koriščenja pravnih sredstev (tudi glede cene), ki so jim sicer na voljo (npr. pred agencijo ali pred sodišči). Če pristojni organ ugotovi kršitev cenovnih obveznosti, mora operater s pomembno tržno močjo operaterjem iskalcem dostopa povrniti preplačane zneske. Po drugi strani pa agencija ocenjuje, da bi v primeru, če bi operaterji iskalci dostopa ne plačevali za opravljene storitve operatorskega dostopa, ki ga je operater s pomembno tržno močjo dolžan zagotavljati, to predstavljalo zlorabo pravic in izkrivljalo konkurenčnost na trgu. Prav tako bi anomalijo predstavljal položaj, ko bi bilo operaterjem iskalcem dostopa prepuščeno, da si sami določajo ceno, ki so jo še pripravljeni plačevati za reguliran dostop. Kot že pojasnjeno, je namreč operater s pomembno tržno močjo oziroma njegova vzorčna ponudba, pripravljena skladno z določili regulatorne odločbe, tista, ki definira pogoje operatorskega dostopa (tudi cene), dokler pristojni organ ne ugotovi drugače.

T-2 je mnenja, da predlog sprememb nasprotuje členu 68(3) EEC, ki zahteva za nalaganje obveznosti, ki nimajo podlage v "katalogu" obveznosti operatorskega dostopa, izrecno dovoljenje Evropske komisije: "V izjemnih okoliščinah, kadar nacionalni regulativni organ namerava podjetjem, določenim kot podjetja s pomembno tržno močjo, naložiti druge obveznosti za dostop ali medomrežno povezovanje, kot so tiste iz členov 69 do 74 ter členov 76 in 80, predloži zahtevo Komisiji." Glede navedenega naj agencija pojasni, ali se je posvetovala z Evropsko komisijo o skladnosti dopolnitev obveznosti na straneh 23 do 28 Analize in v kakšnem smislu predstavlja želja Telekoma Slovenije d.d., da bi bil poplačan po drugih pravilih, kot drugi udeleženci v gospodarskem prometu, in tudi v primeru, da so njegove cene nezakonite, »izjemno okoliščino« v smislu EEC.

Agencija odgovarja, da s predlaganimi spremembami obeh odločb, ki se nanašajo na ukrepe za

zmanjšanje plačilne nediscipline, ne nalaga nobenih novih ukrepov, za katere nima podlage v EECB oz. ZEKom-2, pač pa le podrobneje določa pogoje, pod katerimi mora operater s pomembno tržno močjo obveznost operatorskega dostopa, naloženo že z obstoječima, trenutno veljavnima odločbama na upoštevnihi trgih 1 in 3b, izpolniti. Predlagane spremembe dodatno dopolnjujejo določbo glede razumnosti zahteve za dostop, ob tem pa tudi povsem jasno določajo, da mora operater iskalec dostopa poravnati obveznosti za storitve operatorskega dostopa po nespornem računu ali nespornem delu računa, obračunanih po cenah, ki so določene v vzorčni ponudbi oziroma neposredno z izrekom te odločbe. Zaradi še večje jasnosti bo agencija ta del analize dopolnila tako, da bo dodala pojasnilo, da te cene veljajo, dokler pristojni organ ne odloči drugače. Na vprašanje, ali se je agencija o predlaganihi spremembah posvetovala z Evropsko komisijo, agencija odgovarja, da postopek, predpisan v 274. členu ZEKom-2 določa, da agencija opravi posvetovanje z Evropsko komisijo po končanem posvetovanju z zainteresirano javnostjo.

T-2 meni, da predlog nasprotuje ustavni ureditvi, konkretno 22. členu Ustave (enako varstvo pravic), saj agencija želi uporabiti upravni postopek, v katerem je stranka le Telekom Slovenije d.d., da bi isti stranki olajšala izterjavo domnevnih obveznosti nasproti tretjim strankam, ki v tem postopku niso udeležene in v njem nimajo ustreznih procesnih pravic.

Agencija odgovarja, da je v upravnem postopku izdaje regulatorne odločbe res stranka le Telekom Slovenije d.d., ker ga je glede na ugotovljeno dejansko stanje in tržno moč v analizi trga spoznan kot tak. Ostali deležniki kakor tudi širša zainteresirana javnost pa imajo predhodno v okviru javnega posvetovanja možnost, da se o predlogu obveznosti opredelijo. Agencija se je glede prejetih mnenj in pripomb dolžna opredeliti, in sicer mora v objavi navesti način, kako so bila upoštevana, ali razloge, zaradi katerih niso bila upoštevana (3. odstavek 269. člena ZEKom-2). S tem je v postopku sprejema analize zagotovljena možnost sodelovanja vsem operaterjem. Naknadno pa je agencija po končanem posvetovanju z zainteresirano javnostjo dolžna obrazloženi osnutek ukrepa hkrati z uradnim obvestilom sporočiti drugim regulativnim organom, Evropski komisiji in BEREC, ter jim omogočiti, da v enem mesecu sporočijo svoje pripombe. Agencija lahko po poteku tega roka sprejme osnutek ukrepa, pri čemer mora v kar največjem obsegu upoštevati pripombe, prejete od drugih regulativnih organov, Evropske komisije in BEREC. V skladu z določbami takrat veljavnega ZEKom-1 je agencija Telekomu Slovenije naložila tudi obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za operatorski dostop do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, s predlaganimi spremembami trenutno veljavnih odločb na upoštevnihi trgih 1 in 3b pa je dodatno pojasnila, kdaj se zahteva za operatorski dostop smatra za razumno. Pri tem je potrebno upoštevati poseben položaj Telekoma Slovenije, ki mu je z regulatorno odločbo naložena obveznost dopustitve operatorskega dostopa, drugim operaterjem pa ne. Nemogoče je govoriti o privilegiranem položaju Telekoma Slovenije, ki naj bi imel olajšano izterjavo nasproti tretjim strankam, saj tretje stranke namreč niso zavezane k dopustitvi operatorskega dostopa in svoje pogodbene partnerje lahko prosto izbirajo. Zaradi celotne regulacije, OPTM ne sme samovoljno določati cen, pri tem pa ni razumno, da iskalec dostopa samovoljno odloča, kateri del cene bo plačal. Operaterji od OPTM dobijo na trgu delujočo storitev, ki jo nato tudi prodajo naprej svojim končnim uporabnikom in operater za to storitev prejme tudi celotno plačilo končnega uporabnika.

T-2 problematizira določbo, ki določa, da je zahteva za dostop nerazumna, če je pogodbeno dogovorjeno zavarovanje, ki ga je predložil operater, neveljavno ali ne zadostuje za poravnavo obveznosti iz prejšnje alineje, operater pa na pisni poziv družbe Telekom Slovenije d. d. v roku 15 dni

ni obnovil zavarovanja. Posledica uveljavitve predloga bi lahko bila, da bi operater s pomembno tržno močjo povsem enostransko v novi vzorčni ponudbi določil povsem nove, nerazumne in arbitrarne pogoje glede zavarovanja plačil, nato pa zahteval predložitev takšnih nerazumnih in arbitrarnih zavarovanj po vseh že obstoječih pogodbah (in seveda tudi glede morebitnih novih pogodb);

Agencija pojasnjuje, da so spremembe vzorčne ponudbe objavljene pred njihovo uveljavitvijo ter imajo operaterji iskalci dostopa možnost opozoriti agencijo na domnevne nepravilnosti oz. neskladja z regulatorno odločbo. Ob uveljavitvi takšnih sprememb pa imajo operaterji iskalci dostopa možnost uporabiti pravna sredstva, ki so jim na voljo, npr. podati prijavo o kršitvi regulatornih obveznosti, ki jo bo agencija preverila v inšpekcijskem postopku, lahko pa svoje pravice uveljavljajo tudi preko sodnega varstva. Določbe o obvezni predložitvi zavarovanja so del vzorčnih ponudb že dlje časa in do sedaj agencija ni ugotovila morebitnega nezakonitega ravnanja Telekoma Slovenije v zvezi s tem.

T-2 agenciji očita, da njen predlog sprememb povsem ignorira in zanemari možnost, da je v pogodbi med operaterjem s pomembno tržno močjo in operaterjem prosilcem npr. določeno, da operater prosilec obveznosti predložitve novega zavarovanja po unovčitvi danega zavarovanja sploh nima. Predlog povsem ignorira in zanemari možnost, da je operater s pomembno tržno močjo zavarovanje unovčil neutemeljeno in brez podlage v pogodbi (glede na določbe pogodbe namreč ni nujno, da lahko operater s pomembno tržno močjo zavarovanje unovči, tudi če gre za zapadle in nesporne terjatve - pogodba npr. lahko določa vrstni red izterjave, vrstni red unovčevanja zavarovanj, ukrepe za mirno rešitev spora pred unovčevanjem zavarovanj, itd.). Dalje se v predlogu ignorira in zanemari tudi možnost, da je zahtevk operaterja s pomembno tržno močjo za predložitev zavarovanj po pogodbi že zastaral (npr. v primeru, če je predložitev zavarovanj ob sklenitvi pogodbe v pogodbi sicer določena, operater s pomembno tržno močjo pa nato od sklenitve pogodbe dalje več let predložitve takšnih zavarovanj dejansko nikoli ni zahteval). Predlog prav tako povsem ignorira še vrsto drugih situacij, do katerih lahko pride v obligacijsko pravnih razmerjih in ki upravičujejo nepredložitev zavarovanj. Agencija tako v predlogu dejansko uvaja stališče, da je zahteva za dostop do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo neutemeljena in nerazumna, če operater prosilec ne izpolni neke povsem obligacijsko pravne zaveze po pogodbi z operaterjem s pomembno tržno močjo, in sicer celo v primeru, ko takšna neizpolnitev obligacijsko pravne zahteve (pri čemer za takšno neizpolnitev lahko obstaja povsem utemeljen obligacijsko pravni razlog, kot že omenjeno zgoraj) v ničemer ne ogroža operaterja s pomembno tržno močjo (saj ni neporavnanih zapadlih in nespornih terjatev), kaj šele da bi ogrožala delovanje trga telekomunikacij.

Agencija odgovarja, da je predlagana sprememba, ki od operaterjev prosilcev zahteva ustrezno zavarovanje plačil, posledica trenutne situacije, ko nekateri operaterji storitev operatorskega dostopa ne plačujejo ali pa jih plačujejo le deloma in ne v celoti. Instrument zavarovanja plačila se uporablja, kot že iz imena izhaja, za zavarovanje bodočih plačil, če dolжник iz kateregakoli razloga ne bo plačal računa, ki bo šele izdan. Dolжник, ki iz takšnega ali drugečnega razloga ni plačal računa, potem, ko je do dolga že prišlo, seveda tudi zavarovanja ne bo prostovoljno predložil, zato je zahteva za zavarovanje tudi od operaterja, ki svoje račune redno plačuje, povsem legitimna. Predložitev ustreznega instrumenta zavarovanja plačil je v takšnih okoliščinah nujen in sorazmeren ukrep, ki operaterja prosilca le minimalno obremeni, operaterju s pomembno tržno močjo, ki razumne zahteve za dostop ne sme zavrniti, pa zagotavlja plačilo za opravljene storitve.

Glede očitka T-2 o neprimernosti višine in vrste zavarovanj, ki jih Telekom Slovenije zahteva od operaterjev iskalcev dostopa, se agencija v tem postopku ne more opredeljevati, saj se očitek ne nanaša na ukrepe, ki se s predmetno Analizo uvajajo ali spreminjajo.

Agencija pa bo delno upoštevala pomisleke T-2 v delu, kjer T-2 navaja, da bi lahko prišlo do situacije, ko bi operater s pomembno tržno močjo zavarovanje unovčil neutemeljeno in brez podlage v pogodbi, npr. za terjatve, nastale pred uveljavitvijo predlaganih sprememb ter bo v predlog sprememb odločb vključila besedilo, ki bo to izključevalo.

Agencija bo besedilo predloga 6. točke izreka odločbe na upoštevem trgu 1 dopolnila tako, da se na koncu točke doda naslednja določba: »Določila te točke izreka veljajo za terjatve, ki nastanejo po začetku veljavnosti teh določil. Zavarovanja, pridobljena po začetku veljavnosti teh določil, lahko družba Telekom Slovenije d.d. unovči le za terjatve, ki nastanejo po začetku veljavnosti teh določil.«

Agencija bo besedilo predloga I) alineje 2. točke izreka odločbe na upoštevem trgu 3b dopolnila tako, da bo na konec alineje dodala naslednjo določbo: »Določila te alineje izreka veljajo za terjatve, ki nastanejo po začetku veljavnosti teh določil. Zavarovanja, pridobljena po začetku veljavnosti teh določil, lahko družba Telekom Slovenije d.d. unovči le za terjatve, ki nastanejo po začetku veljavnosti teh določil.«

Agencija bo s tem zagotovila, da se nova zavarovanja ne bodo unovčevala za starejše terjatve.

Pripombe glede obveznosti enakega obravnavanja – višina kazni

Telekom Slovenije ugotavlja, da predlagana kazen v višini dvakratne razlike med ceno mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja in vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju nima nobene ekonomske podlage. Agencija ob tem niti ne pojasni, kakšen cilj s predlagano kaznijo zasleduje. Pri tem nadaljuje, da je finančna kazen popolnoma arbitrarna, saj ni vezana na z zamudo povzročene stroške oz. škodo iskalcev dostopa, temveč na arbitrarno določeno višino (dvakratnik?), ki je agencija ne obrazloži. Kazen je zato nerazumno visoka, pri čemer ne upošteva objektivnih razlogov za zamudo (npr. zamude pri gradbenih dovoljenjih, težave z lastniki zemljišč, vremenski pogoji). Kazen tudi ni omejena po višini, predvideva pa plačila kazni za vsak dan zamude, kar pomeni, da bi v primeru daljših zamud sankcije lahko narasle do izredno visokih zneskov. Nenazadnje, implementacija formule za izračun kazni v obračunski IT sistem bi bila zelo zahtevna, saj zahteva mesečna izplačila.

Agencija na pripombo Telekoma Slovenije glede predlaganih kazni pojasnjuje, da je v analizi naveden cilj, ki ga zasleduje, in sicer se mora v skladu z 81. členom Gigabitnega priporočila zagotoviti, da se uporaba zvišanja cen ne podaljša zaradi nepotrebne zamude pri izvajanju načrta izklopa. Z namenom doseganja tega cilja je v 75. uvodni izjavi Gigabitnega priporočila navedeno, da naj regulatorni organi med drugim razmislijo o kaznih ali mehanizmu za vračilo sredstev. Agencija glede na pripombo Telekoma Slovenije, da predlagana kazen nima ekonomske podlage pojasnjuje, da namen kazni ni le povračilo škode in nastalih stroškov, ampak predvsem preventiva; učinkuje torej kot spodbuda in zagotovilo, da se uporaba zvišanja cen v skladu 81. členom Gigabitnega priporočila ne podaljša zaradi nepotrebne zamude pri izvajanju načrta izklopa. Ni pa agenciji razumljiva navedba Telekoma Slovenije, da se pri kazni ne upošteva objektivnih razlogov za zamudo (npr. zamude pri gradbenih dovoljenjih, težave z lastniki zemljišč, vremenski pogoji). Navedeno namreč ne vpliva na zamudo, saj gre za že zgrajeno optično omrežje (razreda priključka vsaj 3), kjer se takšnih dogodkov oziroma stanj ne pričakuje. Agencija poudarja, da ima Telekom Slovenije, ko je načrt o ukinitvi bakrenega omrežja odobren s strani agencije, že vse pogoje, tj. prehod na optično omrežje Telekom Slovenije ali na odprto širokopasovno omrežje, za izklop bakrenega omrežja izpolnjene. Agencija pojasnjuje, da je od

dogodkov oziroma stanj, ki bi vplivali na morebitne zamude, predvidena le višja sila, in bo agencija v tem delu analizo dopolnila.

Agencija bo besedilo predloga e) alineje 15. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 1 in d) alineje 9. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 3b dopolnila tako, da se na koncu alineje doda nov odstavek: »Ne glede na prejšnji odstavek te alineje se v obdobje ne šteje čas za odpravo posledic višje sile, ki nastopijo neodvisno od družbe Telekom Slovenije d. d. oziroma so izven njenega nadzora ter jih ob izdaji načrta za ukinitve bakrenega omrežja ni mogla predvideti, pri tem pa vplivajo na izvedbo tega načrta. Družba Telekom Slovenije d. d. mora agencijo v treh delovnih dneh pisno obvestiti o datumu nastanka višje sile in o datumu vrnitve v prejšnje stanje.«

V zvezi z navedbo Telekoma Slovenije, da kazen tudi ni omejena po višini, agencija odgovarja, da bo v tem delu analizo dopolnila, in sicer na način, da znaša kazen največ v višini vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa. Kar se tiče navedbe Telekoma Slovenije, da bi bila implementacija formule za izračun kazni v obračunski IT sistem zelo zahtevna, saj zahteva mesečna izplačila, le ta ne pojasni, na kakšen način bi bila zahtevna zaradi mesečnih izplačil.

Agencija bo besedilo predloga e) alineje 15. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 1 dopolnila tako, da se na koncu alineje doda naslednja določba: »V primeru, da je vrednost dvakratne razlike med ceno mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja in vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju iz c) alineje 19. točke izreka, ne glede na hitrost in nivo dostopa, skupaj ali brez zamudnih obresti, negativna ali višja od vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, se upošteva vrednost razlike največ v višini vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa.«

Agencija bo besedilo predloga d) alineje 9. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 3b dopolnila tako, da se na koncu alineje doda naslednja določba: »V primeru, da je vrednost dvakratne razlike med ceno mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja in vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju iz b) alineje 13. točke izreka, ne glede na hitrost in nivo dostopa, skupaj ali brez zamudnih obresti, negativna ali višja od vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, se upošteva vrednost razlike največ v višini vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa.«

A1 Slovenija v izogib nesporazumom med operaterji iskalci dostopa in OPTM ter kasneje agencijo oz. sodišči predlaga, da agencija v odzivu na prejete pripombe pripravi simulacijo izračuna predvidene pogodbene kazni, iz katere naj izhaja višina, začetek zaračunavanja, trajanje zaračunavanja, dogodke/stanja, ki vplivajo na pravico zahtevati kazen. Zdi se, da je verjetnost nastopa situacij, ko bo treba uveljaviti kazen, sklepano glede na realnost, zato je boljši pristop, da je vsem strankam povsem jasno kaj sledi, ko bo prišlo do kršitev, tako na strani upravičenj, kot na strani obveznosti. Dodatno ta

predlog utemeljujejo z ugotovitvijo, da je v primeru ukinitve VDSL2+ do 80/40 Mbit/s, kazen negativna, kar bi lahko absurdno pripeljalo do situacije, da bi operater iskalec dostopa moral plačati kazen OPTMju, kar najverjetneje agencija ni nameravala. Lahko da je do napake prišlo zaradi zastarelih izhodišč – npr. če je agencija delala preračune na cenikih, ki so veljali do 16.3.2025. Agencija naj pojasni tudi, zgolj na hipotetični bazi, ali smatra, da je ravnanje v nasprotju z regulatorno odločbo, v konkretnem primeru, hkrati tudi prekršek (opredeljen v ZEKom-2)?...

Agencija se strinja s pripombo A1 Slovenija, da se pripravi simulacija izračuna predvidene pogodbene kazni z namenom večje jasnosti. V zvezi z navedenim predlogom bo agencija v tem delu dopolnila analizo, tako da bo pripravila simulacijo izračuna predvidene kazni. Agencija pri tem dodaja, da je v Analizi že pojasnjena višina kazni, začetek trajanja in trajanje zaračunavanja kazni. In sicer, kadar Telekom Slovenije v rokih in pod pogoji v tem načrtu ne ukine ali le tega izvede z zamudo, mora iskalcu dostopa plačati vrednost dvakratne razlike med ceno mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja in vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, skupaj z zamudnimi obrestmi, ki se obračunavajo po vsakokrat veljavni višini predpisane obrestne mere zamudnih obresti, ki jo predpiše minister, pristojen za finance, od uveljavitve vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, do najavljenega datuma ukinitve bakrenega omrežja. Agencija bo v tem delu dopolnila analizo, in sicer tako, da bo moral Telekom Slovenije za to obdobje izračunati razliko z zamudnimi obrestmi za vsak dan od začetka zaračunavanja vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, do najavljenega datuma ukinitve bakrenega omrežja, po linearnem načinu in ob upoštevanju dejanskega števila dni v obdobju, za katerega se obračunavajo obresti, in 365 dni v letu (ne glede na prestopno leto).

Agencija bo besedilo predloga e) alineje 15. točke izreka odločbe na upoštevnem trgu 1 in d) alineje 9. točke izreka odločbe na upoštevnem trgu 3b dopolnila tako, da bo določbo »Za to obdobje mora družba Telekom Slovenije d. d. izračunati razliko z zamudnimi obrestmi za vsak dan zamude po linearnem načinu in ob upoštevanju dejanskega števila dni v obdobju, za katerega se obračunavajo obresti, in 365 dni v letu (ne glede na prestopno leto)« nadomestila z naslednjo določbo: »Za to obdobje mora družba Telekom Slovenije d. d. izračunati razliko z zamudnimi obrestmi za vsak dan od začetka zaračunavanja vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, do najavljenega datuma ukinitve bakrenega omrežja, po linearnem načinu in ob upoštevanju dejanskega števila dni v obdobju, za katerega se obračunavajo obresti, in 365 dni v letu (ne glede na prestopno leto).«

Poleg tega mora Telekom Slovenije za vsak dan zamude od najavljenega datuma ukinitve bakrenega omrežja celotne funkcijske lokacije iskalcu dostopa mesečno plačevati vrednost dvakratne razlike med ceno mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja in vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa. Agencija pojasnjuje, da dogodki oziroma stanja, ki bi vplivali na to, da mora Telekom Slovenije iskalcu dostopa plačati kazen, predstavlja torej datum zamude, ki predstavlja časovni zamik od planiranega datuma ukinitve bakrenega omrežja. Z vidika dogodkov oziroma stanj, ki bi vplivali na zamudo in na katero Telekom Slovenije nima vpliva, agencija pojasnjuje, da je to višja sila, kot so

naravne nesreče (npr. poplave, plazovi, potresi,...), in bo agencija v tem delu analizo dopolnila, kot je predstavljeno zgoraj. Glede na pripombo A1 Slovenija, da se lahko zgodi, da so kazni tudi negativne, kar bi bilo absurdno, se agencija strinja, zato bo v tem delu analizo dopolnila, na način, da znaša kazen največ v višini vsakokrat najnižje veljavne cene mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, ne glede na hitrost in nivo dostopa, kot je predstavljeno zgoraj. V zvezi s prošnjo A1 Slovenija, da naj agencija pojasni tudi, ali je ravnanje v nasprotju z regulatorno odločbo, v konkretnem primeru, hkrati tudi prekršek, agencija pojasnjuje, da je ravnanje v nasprotju z regulatorno odločbo, opredeljen tudi kot prekršek, določen v XVII. poglavju ZEKom-2.

Telekom Slovenije navaja, da ker sme zaračunavati višje cene bakrenih priključkov samo za priključke, za katere je možen prehod na optično omrežje, tovrstna kazen nima realnega temelja. Iskalci dostopa, ki jim bo Telekom Slovenije zaračunal višje cene bakrenih priključkov, lahko kadarkoli preidejo na optično omrežje. Iskalci dostopa zaradi morebitne zamude niso v ničemer prikrajšani oz. niso v nič slabšem položaju kot maloprodajna enota Telekoma Slovenije, zato nobena kazen za zamudo ne more biti upravičena. Morebitna kazen za zamudo pri izgradnji omrežja bo tudi odvrčala Telekom Slovenije k napovedovanju ukinitve bakrenega omrežja, saj bo slednje predstavljalo tveganje za kazen v primeru zamude pri izgradnji, pri čemer je zamuda lahko izven sfere vpliva Telekoma Slovenije. Pri tem na podlagi zgoraj pojasnjenega predlaga, da agencija v celoti izbriše predlagana določila v zvezi s kaznijo v primeru zamud pri izgradnji vzporednega optičnega omrežja. Podredno, v kolikor AKOS vendarle meni, da mora zaradi zapisa v Gigabitnemu priporočilu oblikovati nek ukrep, predlagamo brisanje novih točk 15 e) na trgu 1 in 9 d) na trgu 3b ter dopolnitev točke 19 a) na trgu 1 in točke 13 a) na trgu 3b na način, da se na koncu doda nov spodnji odstavek: »Družba Telekom Slovenije d. d. po izteku roka za ukinitve bakrenega omrežja, določenega v načrtu za ukinitve bakrenega omrežja, ki ga je odobrila Agencija, ne sme več uveljavljati zvišane cene mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja.«

Glede na pripombo Telekoma Slovenije, da sme zaračunavati višje cene bakrenih priključkov samo za priključke, za katere je možen prehod na optično omrežje, zato tovrstna kazen nima realnega temelja in da iskalci dostopa, ki jim bo Telekom Slovenije zaračunal višje cene bakrenih priključkov, lahko kadarkoli preidejo na optično omrežje, agencija pojasnjuje, da je višja cena bakrenih priključkov ravno spodbuda, da iskalci dostopa preidejo z bakrenega na optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje in tako lahko Telekom Slovenije ukine svoje bakreno omrežje. Kot izhaja iz Analize, bo agencija pri naložitvi ukrepov upoštevala tudi varstvo učinkovite konkurence, in sicer lahko Telekom Slovenije v skladu z b) alinejo 81. člena Gigabitnega priporočila cene mesečnega zakupa dostopa do bakrenega omrežja zviša za tiste priključke, na katerih obstaja možnost dostopa do optičnega omrežja Telekoma Slovenije ali odprtega širokopasovnega omrežja, torej obstajajo ustrezne alternative izdelkom, ki se zagotavljajo prek obstoječega bakrenega omrežja. Slednje pomeni, da ima Telekom Slovenije, ko je načrt o ukinitvi bakrenega omrežja odobren s strani agencije, že vse pogoje, tj. prehod na optično omrežje Telekoma Slovenije ali na odprto širokopasovno omrežje, za izklop bakrenega omrežja izpolnjene in ni pričakovati morebitnih zamud, razen v primeru višje sile, ki lahko vpliva na že zgrajeno optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje.

V odgovoru na pripombo Telekoma Slovenije, da iskalci dostopa zaradi morebitne prezgodnje napovedi ukinitve niso v ničemer prikrajšani, pa agencija pojasnjuje, da napoved ukinitve povzroča konkretne posledice, in sicer:

- omogoča zavračanje novih zahtev za dostop do bakrenih zank, kjer je prisotna optična

- alternativa,
- omogoča, da se po poteku 9 mesecev od napovedi uveljavi višja cena za zakup dostopa do bakrene zanke, za katero obstaja možnost prehoda na optiko.

Agencija še dodaja, da se lahko Telekom Slovenije tudi odloči, da višjih cen dostopa do bakrenega omrežja ne bi uveljavil in bo tem delu analizo dopolnila. V primeru, da Telekom Slovenije ne bi uveljavil višjih cen, agencija odgovarja, da v tem primeru kazni ni.

Agencija bo besedilo predloga e) alineje 15. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 1 dopolnila tako, da se na začetku alineje doda naslednja določba: »če v skladu z a) alinejo 19. točke izreka uveljavi vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju iz c) alineje 19. točke izreka, ne glede na hitrost in nivo dostopa,«

Agencija bo besedilo predloga d) alineje 9. točke izreka odločbe na upoštevnom trgu 3b dopolnila tako, da se na začetku alineje doda naslednja določba: »če v skladu z a) alinejo 13. točke izreka uveljavi vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju iz b) alineje 13. točke izreka, ne glede na hitrost in nivo dostopa,«

Glede na predlog Telekoma Slovenije, da se v celoti izbriše predlagana določila v zvezi s kaznijo v primeru zamud pri izgradnji vzporednega optičnega omrežja, agencija pojasnjuje, da v tem primeru ne bi mogla prepričati Telekomu Slovenije, da se uporaba zvišanja cen ne podaljša zaradi nepotrebne zamude pri izvajanju načrta ukinitve bakrenega omrežja. Kot izhaja iz Analize mora biti zvišanje cen prehodni ukrep in v izogib temu, da bi se uporaba zvišanja cen podaljšala zaradi nepotrebne zamude pri izvajanju načrta izklopa.

Nadalje glede na predlog Telekoma Slovenije, da po izteku roka za ukinitve bakrenega omrežja, določenega v načrtu za ukinitve bakrenega omrežja, ki ga je odobrila agencija, ne sme več uveljavljati zvišane cene mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja, agencija pojasnjuje, da v tem primeru Telekom Slovenije ne bi imel spodbude pri uresničitvi zavezujoče in izvršljive zaveze glede končnega datuma vseh storitev, ki se zagotavljajo prek bakrenega omrežja. Agencija bo naložila ukrep v zvezi z zamudami, saj morajo zvišanje cen spremljati zadostni ukrepi za varstvo konkurence.

Oblikovanje veleprodajnih cen za pasivne veleprodajne vložke bakrenega omrežja, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo

T-2 navede, da je Telekom Slovenije v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva na trgu 1 predlagal povišanje cen mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja. Enak dvig cen je predviden za relevantne storitve storite na upoštevnom trgu 3b.

Glede na pripombo T-2, da naj bi Telekom Slovenije predlagal povišanje cen mesečnega zakupa za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja, agencija predvideva, da je verjetno nastala pomota in je T-2 želel navesti, da je navedeno predlagala agencija in ne Telekom Slovenije.

Telemach ugotavlja, da predlagani 60 % dvig veleprodajnih cen za storitve na bakrenem omrežju ocenjuje kot pretiran in nesorazmeren, glede na cilj, ki ga agencija zasleduje v zvezi z ukinjanjem

bakrenega omrežja. Bakreno omrežje v Sloveniji je bilo večinoma zgrajeno v preteklih desetletjih, kar pomeni, da je večji del infrastrukture že amortiziran. Prav tako stroški vzdrževanja niso tako visoki, da bi upravičili tako občutno povečanje cen storitev na bakrenem omrežju. Agencija, je v stroškovnem modelu (ERT), pri indeksaciji stroškov gradbeniške infrastrukture upoštevala tudi stopnjo inflacije, kar je za »zastarelo« bakreno omrežje, ki se v zadnjih letih ni posodabljal in gradilo novih priključkov, zelo neobičajno. Pri tem meni, da predlagani, kar 60 % dvig veleprodajne cene ni sorazmeren z dejanskimi makroekonomskimi kazalniki, ne zasleduje cilja za katerega je bil namenjen, ter bo zagotovo negativno vplival na konkurenčnost trga.

T-2 prav tako navaja, da agencija dvig cene pojasnjuje s spremenjenimi makroekonomskimi razmerami, ki so nastopile v obdobju od zadnje posodobitve vhodnih podatkov stroškovnega modela od 2020 dalje. T-2 meni, da povišanje cen temelji na napačnih predpostavkah. Bakreno omrežje je bilo zgrajeno že pred veliko leti, zato Telekom Slovenije nima stroškov z njegovo gradnjo, temveč zgolj z vzdrževanjem, ki se zaradi krajšanja roka uporabe zmanjšuje, kar pa ne opravičuje upoštevanje vseh naštetih vhodnih podatkov (npr. indeksiranje stroškov gradbeniške infrastrukture, posodobljene stroške 20-paričnega bakrenega kabla, idr). Glede na navedeno je 60 % dvig cen neutemeljen in pretiran.

A1 Slovenija podobno navaja, da je višanje cene bakrene parice zgrajene v 70. letih prejšnjega stoletja, ki se je upravičeno in utemeljeno pocenila pred slabimi tremi leti, saj se omrežje ne vzdržuje več, da je, kjer agencija to utemeljuje z inflacijo, nezaslišano. Ob strokovno pravilni aplikaciji bi argument inflacije potencialno lahko bil sprejemljiv zgolj pri vsaki na novo zgrajeni bakreni parici, ne pa že amortizirani in nevzdrževani infrastrukturi. Nadalje agencija nikjer ne argumentira, zakaj sploh je potrebna kakršna koli indeksacija vrednosti amortiziranih sredstev, še manj, zakaj z indeksom cen življenjskih potrebščin. Nadaljuje, da gre deloma to zagotovo na rovaš cenovne regulacije, ki ni transparentna – model se fluidno prilagaja situacijam in potrebam, saj je model skrit pred javnostjo (razpolaga zgolj z eno verzijo februar 2017), ter kaj se v modelu upošteva ve in razume samo agencija, vse pa kaže, da se model uporablja. Nadalje navaja, da agencija prav tako nikjer ne pojasni, na podlagi katerega računovodskega standarda je bila ta indeksacija izvedena. Če take indeksacije ob ustreznem pojasnilu in odobritvi zunanjih revizorjev ni izvedel Telekom Slovenije, nima agencija nobene pravice ali podlage v svojem modelu aplicirati neke fiktivne indeksacije, kjer ta metodološko niti ni primerna. Nato še enkrat poudari, da v primeru omrežja Telekoma Slovenije ne gre za nobeno novo omrežje, ampak za staro, močno ali celo v celoti amortizirano omrežje, katerega vrednost pričakovano z leti pada. Zlasti ob dejstvu, da Telekom Slovenije tudi po lastnih besedah izvaja zgolj in le nujno vzdrževanje tega omrežja, kar pomeni, da se vrednost tega omrežja ne more povečevati. To nenazadnje izkazujejo tudi dosedanja izračuni agencije, ki so v preteklosti bistveno znižali vrednost delov bakrenega omrežja in zakupa bakrene zanke in podzanke. Nerazumljivo in povsem nelogično, predvsem pa neargumentirano je z nekimi umetnimi preračuni izkazati povečano vrednost starega amortiziranega bakrenega omrežja. Nadalje, pri določanju dela skupnih stroškov, ki se pripiše bakrenemu omrežju, bi morala agencija stremeti k uporabi metodologije, ki v največji meri odrazi dejansko porabo splošnih stroškov za vzdrževanje in uporabo bakrenega omrežja. Vendar pa ta delež nikakor ne bi smel presegati deleža prihodkov, ki ga Telekom Slovenije ustvari z bakrenim omrežjem. A1 Slovenija še dodaja, da agencija pri aplikaciji WACC ne razkriva, kateri oz. čigav WACC je uporabil. Če to ni WACC Telekoma Slovenije, je AKOS iz razlogov zagotavljanja primerljivosti in transparentnosti dolžna pojasniti, kateri WACC je uporabil, iz katerega leta so vstopni podatki za ta izračun, ali jih je agencija kakor koli posodobila oziroma prilagodila na aktualne ekonomske razmere ipd.

Glede na pripombo A1 Slovenija, Telemach Slovenija in T-2, da je 60 % dvig veleprodajnih cen pretiran, in da je bilo bakreno omrežje v Sloveniji večinoma zgrajeno v preteklih desetletjih oziroma pred veliko leti, kar pomeni, da je večji del infrastrukture že amortiziran, in da ne gre za nobeno novo omrežje ter da Telekom Slovenije nima stroškov z njegovo gradnjo, temveč zgolj z vzdrževanjem, agencija pojasnjuje, da stroškovni model temelji na metodologiji za izračun stroškov LRIC+, ki temelji na pristopu od spodaj navzgor. Kot izhaja iz Analize upoštevne trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi (opr. št. 38241-2/2017/32), se pristop od spodaj navzgor nanaša na hipotetično učinkovito omrežje NGA, ki je zmožno zagotavljati cilje Digitalne agende 2020 in je v celoti ali delno sestavljeno iz optičnih elementov. Pri modeliranju hipotetično učinkovitega omrežja NGA je agencija upoštevala tehnologije in topologije dostopa, ki so značilne v Sloveniji, tako da je upoštevala sodobno učinkovito omrežje NGA, to je omrežje FTTH, in ga je za potrebe izračuna stroškovno naravnanih cen dostopa do bakrenega omrežja prilagodila bakrenemu omrežju, in pri tem upoštevala 100 % izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da ima vsako gospodinjstvo oziroma poslovna enota dostop do bakrenega omrežja. Metodologija upošteva tekoče stroške (CCA) hipotetično učinkovitega operaterja, ki bi jih imel danes z gradnjo sodobnega učinkovitega omrežja. V primeru starejše ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje je agencija sledila takrat veljavnim določilom Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, kjer je ta sredstva vrednotila z upoštevanjem njihove regulatorne prevrednotene knjigovodske sedanje vrednosti, kar je sedaj določeno tudi v Gigabitnem priporočilu.

V zvezi z navedbo Telemacha Slovenija, da je agencija v stroškovnem modelu (ERT) pri indeksaciji stroškov gradbeniške infrastrukture upoštevala tudi stopnjo inflacije, agenciji ni jasno, zakaj Telemach v oklepaju navaja ERT model. Ne glede na to, da je v oklepaju naveden ERT model, agencija sklepa, da je Telemach predvideval stroškovni model za izračun stroškovne cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke. V zvezi s pripombo A1 Slovenija, da razpolaga zgolj z eno verzijo modela (februar 2017), agencija odgovarja, da mu predmetni stroškovni model, ki med drugim vključuje tudi izračun stroškovne cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke, s strani agencije ni bil posredovan.

Glede na pripombe A1 Slovenija, Telemacha Slovenija in T-2, da je agencija pri indeksaciji stroškov gradbeniške infrastrukture upoštevala tudi stopnjo inflacije (indeks cen življenjskih potrebščin) in da povišanje cen temelji na napačnih predpostavkah, ter da agencija nima nobene pravice ali podlage v svojem modelu aplicirati neke fiktivne indeksacije, agencija pojasnjuje, da je že v Analizi navedla, da je sledila 62. točki Gigabitnega priporočila in je tako v skladu z navedeno točko posodobila vhodne podatke v skladu z dejanskimi spremembami posameznih vhodnih cen (upoštevanje inflacije), z namenom, da se skozi čas zagotovi popolno pokrivanje stroškov, dejansko nastalih pri opravljanju reguliranih veleprodajnih dostopovnih storitev. Kot je navedeno v 62. točki Gigabitnega priporočila, če so tržne razmere ostale stabilne, bi morali NRO pri posodabljanju modela praviloma le prilagoditi take podatke v skladu z dejanskimi spremembami posameznih vhodnih cen (npr. po potrebi za upoštevanje inflacije), vsekakor pa bi morali skozi čas zagotoviti popolno pokrivanje stroškov, dejansko nastalih pri opravljanju reguliranih veleprodajnih dostopovnih storitev. Agencija je torej pri posodobitvi vhodnih podatkov prilagodila tiste vhodne podatke stroškovnega modela, na katere so vplivale dejanske spremembe posameznih vhodnih cen. V zvezi z navedbo A1 Slovenija, da bi morala agencija pri določanju dela skupnih stroškov, ki se pripiše bakrenemu omrežju, stremeti k uporabi metodologije, ki v največji meri odrazi dejansko porabo splošnih stroškov za vzdrževanje in uporabo

bakrenega omrežja, agencija pojasnjuje, da se je upoštevala posodobljena višina pribitka skupnih stroškov, ki jo je posredoval Telekom Slovenije in je primerljiva tudi z višino pribitka skupnih stroškov za izračun stroškovno naravnane cenovnega stropa za ostale veleprodajne storitve dostopa na upoštevnih trgih 1 in 3b kot tudi z višino pribitka skupnih stroškov v predhodni posodobitvi vhodnih podatkov predmetnega stroškovnega modela. V zvezi z navedbo A1 Slovenija, da agencija pri aplikaciji WACC ne razkriva, kateri WACC je uporabila, agencija odgovarja, da je v Analizi na strani 50 navedla višino WACC (ki znaša 5,45 %), v sproti opombi pa navedla povezavo na spletno stran¹, ki se nanaša na model izračuna WACC za cenovno regulacijo elektronskih komunikacij.

Telemach Slovenija pripominja, da je praktično nemogoče strokovno komentirati izračun novih veleprodajnih cen, saj je ERT model znan samo agenciji in operaterju s pomembno tržno močjo. Ponovno poudarja, da manjka transparentnost stroškovnega modela, ki je že v preteklosti vodila do sodnih sporov in dolgotrajnih upravnih nadzorov s strani agencije in Agencije za varstvo konkurence.

Agenciji ni jasno, zakaj Telemach za izračun novih veleprodajnih cen navaja ERT model, saj le te (nove veleprodajne stroškovne cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke) niso rezultat ERT modela. V primeru, da je Telemach želel navesti stroškovni model za izračun stroškovne cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke in ne ERT model (nove veleprodajne stroškovne cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke namreč niso rezultat ERT modela), agencija ugotavlja, da Telemach Slovenija pavšalno navaja, da prihaja do sodnih sporov in dolgotrajnih upravnih nadzorov zaradi netransparentnosti stroškovnega modela, saj agenciji ni znano, da bi bil zaradi navedenega sprožen sodni spor ali upravni nadzor.

Telekom Slovenije pozdravlja namero agencije, da popravi ceno mesečne zakupnine dostopa do bakrene zanke, ki je bila po mnenju Telekoma Slovenije vse od izdaje veljavne odločbe v letu 2022 nerazumno nizka, a ugotavlja, da tudi predlagana cena znatno odstopa od stroškovne cene Telekoma Slovenije in ne omogoča pokrivanja stroškov. Telekom Slovenije ugotavlja, da stroškovni model AKOS ne odraža realnega stanja in ni usmerjen v prihodnost, med drugim zato, ker namerava Telekom Slovenije pospešeno nadomeščati bakrene priključke z naprednejšimi tehnologijami. Telekom Slovenije je na zgornje agencijo opozoril že v odgovoru na analizo trga, kot tudi tekom upravnega postopka, kjer je priložil tudi poročilo priznane mednarodne svetovalne družbe Axon, ki ima med svojimi referencami tudi pripravo stroškovnih modelov za Evropsko Komisijo (v nadaljevanju: EK). Glavna ugotovitev je, da so stroški na enoto LLU izračunani kot količnik med (izračunanimi) celotnimi stroški LLU Telekoma Slovenije in celotnim številom pokritih gospodinjstev, namesto da bi se upoštevalo celotno število aktivnih gospodinjstev. Telekom Slovenije s tem ne pokrije niti svojih lastnih stroškov, kar niti ni skladno s praksami v drugih državah.

Glede na pripombo Telekoma Slovenije, da stroškovni model AKOS ne odraža realnega stanja, ker namerava Telekom Slovenije pospešeno nadomeščati bakrene priključke z naprednejšimi tehnologijami in da so stroški na enoto LLU izračunani kot količnik med (izračunanimi) celotnimi stroški LLU Telekoma Slovenije in celotnim številom pokritih gospodinjstev, namesto da bi se

¹ <https://www.akos-rs.si/telekomunikacije/raziscite/regulacija-upostevnih-trgov/model-izracuna-wacc-za-cenovno-regulacijo-elektronskih-komunikacij>

upoštevalo celotno število aktivnih gospodinjstev, agencija pojasnjuje, da stroškovni model temelji na metodologiji za izračun stroškov LRIC+, ki temelji na pristopu od spodaj navzgor. Kot izhaja iz Analize upoštevnega trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi (opr.št. 38241-2/2017/32), se pristop od spodaj navzgor nanaša na hipotetično učinkovito omrežje NGA, ki je zmožno zagotavljati cilje Digitalne agende 2020 in je v celoti ali delno sestavljeno iz optičnih elementov. Pri modeliranju hipotetično učinkovitega omrežja NGA je agencija upoštevala tehnologije in topologije dostopa, ki so značilne v Sloveniji, tako da je upoštevala sodobno učinkovito omrežje NGA, to je omrežje FTTH, in ga je za potrebe izračuna stroškovno naravnanih cen dostopa do bakrenega omrežja prilagodila bakrenemu omrežju, in pri tem upoštevala 100 % izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da ima vsako gospodinjstvo oziroma poslovna enota dostop do bakrenega omrežja. Agencija glede na pripombo Telekom Slovenije, da namerava Telekom Slovenije pospešeno nadomeščati bakrene priključke z naprednejšimi tehnologijami, pojasnjuje, da so v stroškovnem modelu tako že upoštevani priključki hipotetično učinkovitega omrežja NGA, to je omrežje FTTH. Prav tako agencija glede na pripombo Telekom Slovenije, da so stroški na enoto LLU izračunani kot količnik med (izračunanimi) celotnimi stroški LLU Telekom Slovenije in celotnim številom pokritih gospodinjstev, namesto da bi se upoštevalo celotno število aktivnih gospodinjstev, pojasnjuje, da je upoštevano omrežje hipotetično učinkovitega operaterja, in ne omrežje Telekom Slovenije, in so pri tem upoštevani priključki, pri katerem se v stroškovnem modelu upošteva 100 % izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da so vsi priključki aktivni. Glede na pripombo Telekom Slovenije, agencija pojasnjuje, da je tako upoštevala celotno število aktivnih priključkov, in sicer priključkov hipotetično učinkovitega omrežja NGA. Z navedbo, da Telekom Slovenije ne pokrije niti svojih lastnih stroškov, kar niti ni skladno s praksami v drugih državah, agencija ugotavlja, da Telekom Slovenije pavšalno navaja, da slednje ni skladno s praksami v drugih državah, saj konkretno ne navede v katerih državah se pokrijejo lastni stroški operaterja s pomembno tržno močjo. Nadalje v zvezi s pripombo Telekom Slovenije, da ne pokrije niti svojih lastnih stroškov, agencija pojasnjuje, da je v 62. točki Gigabitnega priporočila navedeno, da če so tržne razmere ostale stabilne, bi morali NRO pri posodabljanju modela praviloma le prilagoditi take podatke v skladu z dejanskimi spremembami posameznih vhodnih cen (npr. po potrebi za upoštevanje inflacije), vsekakor pa bi morali skozi čas zagotoviti popolno pokrivanje stroškov, dejansko (ang. efficiently) nastalih pri opravljanju reguliranih veleprodajnih dostopovnih storitev. Glede na navedeno agencija pojasnjuje, da se zagotovi popolno pokrivanje stroškov, dejansko (ang. efficiently) nastalih pri opravljanju reguliranih veleprodajnih dostopovnih storitev hipotetično učinkovitega operaterja, in ne dejansko nastalih stroškov Telekom Slovenije. Nadalje agencija ugotavlja, da je nova regulirana cena za povsem razvezan dostop do krajevne bakrene zanke v višini 8,77 EUR (brez DDV) primerljiva s ceno mesečnega najema za povsem razvezan dostop do krajevne bakrene zanke na cenovno dereguliranem območju, ki znaša 9,47 EUR (brez DDV), katero Telekom Slovenije povsem prosto oblikuje.

Pripombe glede stroškovne cene bakrene zanke po modelu AKOS 2025

[REDACTED]

[REDACTED] agencija pojasnjuje, da je upoštevala tiste

postavke investicije v izgradnjo 20-parne povezave, ki predstavljajo učinkovito izgradnjo 20-parne povezave.

[REDACTED]

[REDACTED] agencija pojasnjuje, da predlagane vrednosti Telekoma Slovenije niso bile v skladu z inflacijo cen življenjskih potrebščin [REDACTED]

[REDACTED] agencija pojasnjuje, da je bila inflacija v obdobju 2017-2019 zanemarljiva, medtem ko inflacija leta 2024 ni bila upoštevana iz razloga, ker se podatki o kapitalskih stroških Telekoma Slovenije nanašajo na leto 2023. Nadalje agencija ni mogla upoštevati indeksa cen gradbenih del, saj le ta za gradnjo komunikacijskih omrežij do leta 2024 ni bil na voljo. Od leta 2024 dalje je Statistični urad RS začel objavljati Indekse cen proizvajalcev v gradbeništvu po vrsti objektov, kjer so v okviru klasifikacije vrst objektov (CC-SI) navedena tudi cevovodi, komunikacijska omrežja in elektroenergetski vodi².

[REDACTED]

Agencija ne razume pripombe Telekoma Slovenije [REDACTED]

Agencija pojasnjuje, da so stroški kapitala upoštevani tako za obstoječo infrastrukturo Telekoma Slovenije (in sicer, na neto strošek nadomestitve (ang. net replacement costs) osnovnih sredstev Telekoma Slovenije) kot tudi za novo še ne zgrajeno infrastrukturo (pri izračunu letne anualizacije).

[REDACTED]

Glede na pripombo Telekoma Slovenije [REDACTED]

[REDACTED] agencija pojasnjuje, da le-te niso predmet te analize.

[REDACTED]

² <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0457306S.px>

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] agencija pojasnjuje, da iz Analize upoštevne trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi (opr.št. 38241-2/2017/32) izhaja, da se stroškovni model nanaša na hipotetično učinkovito omrežje NGA, ki je zmožno zagotavljati cilje Digitalne agende 2020 in je v celoti ali delno sestavljeno iz optičnih elementov. Glede na navedeno, se je tako upošteval dejavnik učinkovitosti kablov (razmerje med uporabljenim in vsemi bakrenimi paricami) za posamezen določeni geotip omrežja hipotetično učinkovitega operaterja. [REDACTED]

[REDACTED], agencija pojasnjuje, da je bilo pri izdelavi stroškovnega modela upoštevana tudi 39. uvodna izjava tedanjega Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, ki je določala »Število aktivnih bakrenih povezav se zmanjšuje zaradi prehajanja odjemalcev na kabelska, optična in/ali mobilna omrežja. Modeliranje posameznega učinkovitega omrežja NGA za bakreno omrežje in proizvodov dostopa omrežja NGA nevtralizira inflacijski učinek količine, ki se pojavi pri modeliranju bakrenega omrežja, pri katerem se stroški omrežja porazdelijo na padajoče število aktivnih bakrenih povezav. Omogoča postopno prenašanje obsega prometa z bakrenega omrežja na omrežje NGA z uporabo in preklapljanjem na omrežje NGA. Povečanje stroškov na enoto bo povzročila le količina prometa, ki prehaja na drugo infrastrukturo (na primer kabelsko, mobilno), ki ni vključena v model stroškov.« V zvezi s tem je v Analizi upoštevne trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi (opr.št. 38241-2/2017/32) navedeno, da je agencija pri modeliranju hipotetično učinkovitega omrežja NGA upoštevala tehnologije in topologije dostopa, ki so značilne v Sloveniji, tako da je upoštevala sodobno učinkovito omrežje NGA, to je omrežje FTTH, in ga je za potrebe izračuna stroškovno naravnanih cen dostopa do bakrenega omrežja prilagodila bakrenemu omrežju, in pri tem upoštevala 100 % izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da ima vsako gospodinjstvo oziroma poslovna enota dostop do bakrenega omrežja. Agencija še pojasnjuje, da je glede na 39. uvodno izjavo tedanjega Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, ki določa, da modeliranje posameznega učinkovitega omrežja NGA za bakreno omrežje in proizvodov dostopa omrežja NGA nevtralizira inflacijski učinek količine preverila tudi podatke o veleprodajnih in maloprodajnih priključkih Telekom Slovenije na bakrenem in optičnem omrežju v obdobju od leta 2019 do 2023 in ugotovila, [REDACTED]

Telekom Slovenije v pripombi navede, da agencija ne pojasni, zakaj dopušča zviševanje veleprodajnih cen za dostop do bakrenega omrežja samo v primeru ukinjanja celotne funkcijske lokacije in prisotnosti alternativnega omrežja Telekoma Slovenije oz. OŠO operaterja, in poziva agencijo, da pojasni, zakaj ni zadosten pogoj za omilitev cenovnih obveznosti zgolj prisotnost alternativnega omrežja Telekoma Slovenije oz. OŠO in kakšen cilj s tovrstnim razlikovanjem zasleduje. Tudi na takih območjih kjer ne bo prišlo do opuščanja celotne funkcijske lokacije bo namreč potrebno tako

operaterje iskalce dostopa kot končne uporabnike spodbuditi k prehodu na optično omrežje, kar pa predvideni ukrepi agencije ne dopuščajo. Pri tem nadaljuje, da Gigabitno priporočilo območja zvišanja cen na nobenem mestu dodatno ne omejuje s kriterijem ukinitve celotne funkcijske lokacije.

Agencija glede pripombe Telekoma Slovenije, zakaj dopušča zviševanje veleprodajnih cen za dostop do bakrenega omrežja samo v primeru ukinjanja celotne funkcijske lokacije in prisotnosti alternativnega omrežja Telekoma Slovenije oziroma odprtega širokopasovnega omrežja pojasnjuje, da je v Analizi navedeno, da bo zvišanje cen možno za mesečni zakup za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja najmanj 9 mesecev po tem, ko Telekom Slovenije o ukinitvi lokacije obvesti operaterje z uporabo istega informacijskega sistema, medtem ko je v primeru posamezne bakrene zanke možna ukinitve že v roku 6 mesecev po napovedi, kar pomeni, da navedeno določilo predlaganega ukrepa ne bi bilo izvedljivo, saj bi se posamezna bakrena zanka ukinila prej (v roku 6 mesecev) kot pa bi lahko začela veljati višja cena (v roku 9 mesecev).

A1 Slovenija zanima, kakšna bo reakcija agencije, če bo OPTM umetno vplival na to, da bo znižal ali kako drugače vplival na »vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju«, in prosi za pojasnilo.

Agencija glede na pripombo A1 Slovenija, kakšna bo reakcija agencije, če bo OPTM umetno vplival na to, da bo znižal ali kako drugače vplival na vsakokrat najnižjo veljavno ceno mesečnega zakupa NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju, na katero se nanaša obveznost gospodarske ponovljivosti, pojasnjuje, da je za iskalca dostopa nižja veleprodajna cena NGA veleprodajnega vložka na optičnem omrežju zanj bolj ugodna. V tem primeru je navedena tudi spodbuda za iskalce dostopa, da bodo izvedli prehod z bakrenega na optično omrežje. Pri tem agencija dodaja, da bo ukinitve bakrenega omrežja možna na tistih funkcijskih lokacijah, kjer je že prisotno optično omrežje Telekoma Slovenije ali odprto širokopasovno omrežje ob upoštevanju praga pokritosti, kot je predstavljeno v Analizi, s čimer bo omogočen prehod z bakrenega na optično omrežje.

A1 Slovenija predlaga, da se v cenovne obveznosti doda določilo, da če je na voljo optično omrežje Telekoma Slovenije in operater iskalec dostopa ne prestavi naročnika iz bakrenega na optično omrežje v 9 mesecih od napovedi ukinitve, lahko povišanje cene za tak najem deluje spodbudno.

Glede na predlog A1 Slovenija, da v primeru, da iskalec dostopa ne bi prestavil naročnika iz bakrenega na optično omrežje Telekoma Slovenije v 9 mesecih od napovedi ukinitve, lahko deluje povišanje cene za tak najem spodbudno, agencija odgovarja, da je namen tega določila, da se spodbudi iskalce dostopa, da prestavijo naročnika z bakrenega na optično omrežje. Zato je v predlaganem ukrepu določeno, da lahko Telekom Slovenije zaračunava višjo ceno za mesečni zakup za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa do bakrenega omrežja najmanj 9 mesecev po tem, ko o ukinitvi funkcijske lokacije obvesti operaterje. Kot je med drugim določeno v 74. izjavi Gigabitnega priporočila, bi se z morebitnim približevanjem cen bakrenega omrežja cenam zelo visokozmogljivega omrežja prav tako spodbudilo končne uporabnike in prosilce za dostop k migraciji na zelo visokozmogljivo omrežje pred izklopom storitev v obstoječem omrežju. Z navedbo A1 Slovenija, da bi se kot alternativna možnost upoštevalo le optično omrežje Telekoma Slovenije, se agencija ne strinja, saj je veleprodajni dostop omogočen tudi preko odprtih širokopasovnih omrežij. V 71. uvodni izjavi Gigabitnega priporočila je namreč med drugim določeno, da odvisno od njihovih značilnosti in pogojev, pod katerimi se ponujajo, se lahko veleprodajni dostopovni izdelki, ki se zagotavljajo prek

zelo visokozmogljivega omrežja na tržni osnovi ali jih zagotavlja drug operater, ki ni operater s pomembno tržno močjo, štejejo za ustrezno alternativo veleprodajnim dostopovnim izdelkom, ki se zagotavljajo prek obstoječega omrežja.

A1 Slovenija predlaga, da spodbudni ukrepi ne bodo delovali le v eno smer, v izrazito korist OPTM, da se med cenovnimi obveznostmi nujno predvidi nova obveznost OPTM, da v primeru, ko operater iskalec dostopa prestavi naročnika iz bakrenega na optično omrežje, ne zaračuna nobenih stroškov povezanih s priklopom.

Glede na predlog A1 Slovenija, da se ne bi zaračunavali stroški povezani s priklopom, agencija pojasnjuje, da le-ti niso predmet te analize, saj navedena storitev spada med ostale veleprodajne storitve, ki niso predmet predlaganih sprememb ukrepov.

Dodatno A1 predlaga tudi, kar bo delovalo izjemno spodbudno, da se OPTMju naloži, da za vsakega na optično omrežje prestavljenega naročnika, 9 mesecev operaterju iskalcu dostopa zaračunava obstoječ mesečni zakup, kot ga je operater iskalec dostopa plačeval na bakrenem omrežju (za tega naročnika). Gre za simboličen ukrep, ki finančno ne bo bistveno prizadel OPTMja, saj bo pripomogel k hitrejši ukititvi bakrenega omrežja, ki povzroča take finančne obremenitve, da bi OPTM moral pozdraviti takšne vzpodbude.

Glede na pripombo A1 Slovenija, da se operaterju s pomembno tržno močjo naloži, da za vsakega na optično omrežje prestavljenega naročnika 9 mesecev operaterju iskalcu dostopa zaračunava obstoječ mesečni zakup, kot ga je operater iskalec dostopa plačeval na bakrenem omrežju, agencija pojasnjuje, da bi bilo to spodbudno za iskalce dostopa, medtem ko ne bi bilo spodbudno za Telekom Slovenije, da bi ukinil bakreno omrežje. Kot je določeno v 75. uvodni izjavi Gigabitnega priporočila, bi moralo biti zvišanje cen prehodni ukrep, ki bi temeljil na zavezujoči in izvršljivi zavezi operaterja s pomembno tržno močjo, da bo opustil svoje bakreno omrežje, in ki bi se uporabljal le na območjih, na katerih je začel teči rok za obvestitev o izklopu bakrenega omrežja.

Oblikovanje cen za pasivne ali nefizične oziroma virtualne veleprodajne vložke v omrežju NGA

T-2 pripominja, da se agencija v analizi sklicuje na Gigabitno priporočilo, a ga v zvezi s testom gospodarske ponovljivosti ERT ne upošteva, čeprav je predlog spremembe ukrepov priložnost za odpravo dosedanjih anomalij v regulaciji. Pri tem T-2 navede štiri predloge sprememb ukrepov.

Glede na pripombo T-2 v zvezi s predlaganimi spremembami glede ERT, agencija pojasnjuje, da le-te niso predmet te analize. Nadalje agencija pojasnjuje, da bi bile le te več kot le spreminjanje tehničnih podrobnosti predhodno naloženih obveznosti, kar ne bi bilo v skladu z 8. odstavkom 147. člena, saj bi to pomenilo večjo spremembo pristopa pri ERT in s tem verjetno tudi vpliv na trg. Bo pa agencija navedene predloge vsekakor smiselno preučila v postopku naslednje analize, ki se bo izvedla v obdobju petih let po izdaji zadnje regulatorne odločbe na upoštevni trgih 1 in 3b.

A1 Slovenija pripominja, da je pomembno, kateri naročniki se štejejo med NGA linije in ustrezajo ali so vsaj kdaj ustrezali definiciji vodilnega produkta. Pri tem nadaljuje, da to za potrebe regulacije ne morejo biti paketi brez širokopasovnega interneta (samo telefonija ali samo TV) in poslovni paketi, ki zajemajo drugačen nabor relevantnih vložkov kot rezidenčni paketi, za katere se uporabljajo

regulirane storitve na trgu 1 ali 3b.

Glede na pripombo A1 Slovenija, da je pomembno tudi, kateri naročniki se štejejo med NGA linije in da za potrebe regulacije ne morejo biti paketi brez širokopasovnega interneta (samo telefonija ali samo TV) in poslovni paketi, ki zajemajo drugačen nabor relevantnih vložkov kot rezidenčni paketi, za katere se uporabljajo regulirane storitve na upoštevanih trgih 1 ali 3b, agencija odgovarja, da se upoštevajo tisti uporabniki, ki imajo storitve oziroma pakete širokopasovnega dostopa, ki se zagotavljajo preko NGA omrežja, torej tudi storitve, ki niso internet (npr. TV, VoIP), ali imajo pakete brez storitve interneta, če se le-ti zagotavljajo preko NGA omrežja. Agencija pojasnjuje, da je lahko tudi storitev brez interneta (TV ali VoIP) oziroma paket brez storitve interneta relevanten maloprodajni proizvod v okviru obveznosti gospodarske ponovljivosti. Nadalje agencija pojasnjuje, da se upoštevajo vsi tisti uporabniki (ne glede na to, ali gre za rezidenčne ali poslovne uporabnike), ki uporabljajo storitve, ki se nanašajo na množični trg širokopasovnega dostopa in se te storitve zagotavljajo preko NGA omrežja, ne upoštevajo pa se poslovni uporabniki, ki uporabljajo storitve visoko kakovostnega dostopa na fiksni lokaciji. Pri tem agencija še dodaja, da je v okviru obveznosti gospodarske ponovljivosti pomemben relevanten maloprodajni proizvod in ne tip uporabnika (rezidenčen oziroma posloven).

A1 Slovenija pripominja, da bi morala biti doba verjetno celo krajša kot 36 mesecev in je glede na dopustno trajanje vezave 24 mesecev bolj ugodna za reguliranega operaterja. Ta doba, kot je bila določena s prvim ERT testom v letu 2017, se z leti in z zrelostjo trga po njegovi oceni krajša in se že v letu 2021 ni mogla podaljšati na 56 mesecev. Pri tem opaža, da uporabniki brez vezave ne ostanejo zvesti niti 24 mesecev, če je na voljo privlačnejši paket na trgu. Relevantna novota po prejšnji analizi je bilo sprejetje ZEKom-2, ki je še nekoliko razrahljal vezave, saj ob vsaki spremembi pogojev uporabniku ni več potrebno vrniti prejete ugodnosti iz nižjih naročnin ob začetku razmerja. Tako torej še manj uporabnikov »nadoknadi« ugodnost zaradi sklenitve razmerja iz prvih mesecev ERT testa.

Glede na pripombo A1 Slovenija, ki navaja, da bi morala biti doba celo krajša kot 36 mesecev, agencija, odgovarja, da je povprečno življenjsko dobo uporabnika (ang. customer lifetime) izračunala na podlagi posredovanih odgovorov in podatkov operaterjev, in sicer Telekom Slovenije in večjih operaterjev – iskalcev dostopa (A1 Slovenija, Telemach Slovenija in T-2). Agencija tako pojasnjuje, da je življenjsko dobo uporabnika izračunala na podlagi dejanskih podatkov prej navedenih operaterjev, in kot je navedeno v Analizi, je agencija na podlagi podatkov o stopnji prehajanja izračunala, da mediana stopnje prehajanja znaša 2,77 % mesečno, kar pomeni, da je življenjska doba uporabnika 36 mesecev ($1 / 2,77 \%$).

Telekom Slovenije povzema, da agencija namerava ustrezno obdobje, ki se uporablja pri izpolnjevanju obveznosti gospodarske ponovljivosti, skrajšati s sedaj veljavnih 56 mesecev na 36 mesecev. Telekom Slovenije je prepričan, da je razumevanje agencije napačno in v nasprotju z Gigabitnim priporočilom. Nadaljuje, da je enačenje trajanja pogodbe za določen paket z življenjsko dobo uporabnika metodološko napačno in v nasprotju z določili Gigabitnega priporočila, in da med definicijama agencije in Gigabitnega priporočila prihaja do bistvenih razlik, in sicer (1) agencija: obdobje trajanja pogodbe (Contract Duration) - nanaša se na fiksno pogodbeno obdobje (npr. 12, 24 mesecev), in (2) Gigabitno priporočilo: trajanje naročniškega razmerja (Customer Lifetime v originalnem zapisu) - nanaša se na povprečen čas, v katerem ostaja uporabnik pri operaterju (lahko zajema več zaporednih pogodb ali menjav paketov pri istem operaterju).

Glede na pripombo Telekoma Slovenije, da Gigabitno priporočilo nedvoumno določa, da je potrebno upoštevati povprečno trajanje naročniškega razmerja, ki se nanaša na povprečen čas, v katerem ostaja uporabnik pri operaterju (lahko zajema več zaporednih pogodb ali menjav paketov pri istem operaterju) in ne na obdobje trajanja pogodbe, je agencija pojasnila že v Analizi, da razume življenjsko dobo uporabnika (ang. customer lifetime) kot trajanje pogodbe za določen paket z določenimi parametri. To pomeni, da koncept življenjske dobe uporabnika ne pomeni, kako dolgo časa ostane uporabnik pri operaterju, ampak odraža obdobje, v katerem uporabnik ostane pri določenem paketu z določenimi parametri (hitrost, cena, popusti,...). Razlog je v tem, da se v okviru obveznosti gospodarske ponovljivosti testira proizvode, in sicer vodilne proizvode s točno določenimi parametri (hitrost, cena, popusti,...), saj so to vhodni podatki, ki vplivajo na ERT rezultat, in ne uporabnike. Prav tako agencija dodaja, da je že tudi v Analizi upoštevne trga 1 »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi in Analizi upoštevne trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« s predlaganimi obveznostmi (opr. št. 38240-2/2021/30) v skladu s tedanjim Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila primerno referenčno obdobje na podlagi odgovorov operaterjev na vprašanje v zvezi s tem, koliko % uporabnikov od vseh uporabnikov na NGA omrežju je zamenjalo maloprodajni proizvod oziroma paket.

Telekom Slovenije ugotavlja, da čeprav izhajajo iz istega stroškovnega modela kot cene bakrenih priključkov, agencija ni ažurirala drugih cen, ki so z odločbo na trgu 1 določene v nominalni višini, tj. cena dostopa do kableske kanalizacije in drogov. Tako poziva agencijo, da ustrezno posodobi tudi cene zakupa kableske kanalizacije in najema drogov. Nadaljuje, da agencija tudi ni ažurirala cene najemnine za kvadratni meter za posamezno skupno lokacijo, ki jo lahko zaračuna Telekom Slovenije.

Glede na predlog Telekoma Slovenije, da naj agencija ustrezno posodobi ceno mesečnega zakupa za dostop do kableske kanalizacije in dostop do drogov ter ceno najemnine za kvadratni meter za posamezno skupno lokacijo, agencija pojasnjuje, da le-te niso predmet te analize.